

priloga 2**UČNI NAČRT LJUDSKIH ŠOL (LJUDSKOŠOLSKIH RAZREDOV, LJUDSKOŠOLSKIH
ODDELKOV) Z NEMŠKIM IN SLOVENSKIM UČNIM JEZIKOM****po § 12 črka b Manjšinskega šolskega zakona za Koroško, ZZL. št. 101/1959****PRVI DEL****SPLOŠNI IZOBRAŽEVALNI CILJ****1. Naloga in členitev učnega načrta**

Učni načrt je izhodišče za

- uresničitev izobraževalne naloge šole,
- načrtovanje in izvajanje pouka glede vsebin in metod,
- oblikovanje svobodnih področij šole in šolskoavtonomnih določil učnega načrta,
- načrtovanje dejavnosti gremijev šolskega partnerstva,
- izobraževalno ponudbo posamezne šole,
- upoštevanje individualnih interesov in osebne življenjske stvarnosti učenk in učencev

in obsega devet delov; to so: splošni izobraževalni cilj, kompetenčna usmeritev, didaktična načela, prečne teme, organizacijski okvir, predmetniki, učni načrt za verouk in učni načrti za posamezne obvezne vaje predšolske stopnje ter učni načrti za posamezne učne predmete od 1. do 4. šolske stopnje.

Splošni izobraževalni cilj je skupaj s pričakovanji glede oblikovanja pouka, opisov kompetenčne naravnosti in splošnimi didaktičnimi načeli ter organizacijskim okvirom vključno s predmetniki osnova za uresničevanje učnega načrta. Poleg tega se ob prečnih temah razlikujejo strokovne/predmetne, medpredmetne in nadpredmetne kompetence.

Prečne teme predstavljajo bistvene družbene vidike, ki naj jih vključujemo v različnih učnih predmetih in naj jih obvezno obdelamo.

Na učne načrte za verouk opozarja sedmi del.

Učni načrti za posamezne učne predmete (= predmetni učni načrti) imajo isto zgradbo in vsebujejo vsakokratno izobraževalno in učno nalogo, didaktična načela, za predmet značilne kompetenčne modele in njegova kompetenčna področja, centralne predmetne koncepte ter kompetenčne opise, uporabna področja in učno snov.

2. Zakonsko naročilo ljudskih šol

Naloga ljudske šole je – kot za vse avstrijske šole – določena v § 2 Zakona o šolski organizaciji. Tudi če so pojmi, ki jih navaja izobraževalno naročilo avstrijskim šolam, povezani s časom, odgovarjajo cilji izobraževalne naloge sodobnemu razvoju. Ljudska šola naj pospešuje individualnost učenk in učencev po etično osnovanih vrednotah, pripravlja za življenje in prihodnji poklic potrebna znanja in védenja in ustvarja zmožnosti za samodejavno pridobivanje izobrazbe. Mladim ljudem naj omogoča samostojno presojanje, posreduje socialno razumevanje in oblikuje športno aktiven način življenja. Naposled naj goji ljudska šola odprtost do političnega mišljenja in nazorov drugih in omogoča mladim ljudem sodelovanje pri gospodarskem in kulturnem življenju Avstrije, Evrope in sveta.

Zakonodajalec je ljudski šoli po § 9 Zakona o šolski organizaciji dodelil široko izobraževalno nalogo, ki vsebuje kognitivne in tudi emocionalne in socialne vidike. Pouk v ljudski šoli naj pospešuje zmožnosti in spretnosti in posreduje znanja, omogoča pa mladim ljudem tudi kritično, komunikativno, kreativno in sodelovalno udejstvovanje pri razvoju družbe.

Obširna izobraževalna naloga ljudske šole si stavi kot cilj individualno pospeševanje vsakega otroka. S tem je povezano tudi razširjeno razumevanje vloge učiteljic in učiteljev. Vedno bolj je njihova naloga, da posredovalno podpirajo mlade ljudi pri iskanju odgovorov na njihova vprašanja ter jih spremljajo pri učenju ter razvijanju in utrjevanju kompetenc. V tej zvezi igra pomembno vlogo tudi močnejša individualizacija učnega procesa. Stremeti je treba vsekakor po individualizirani hitrosti učenja, a tudi po neprekinjenem učnem razvoju, kar je pogoj za uspešno učenje v nadaljevalnih šolah.

V Avstriji so naloge šol na splošno opisane v Zakonu o šolski organizaciji in konkretizirane v kvalitetnem okviru za šole po § 8 odredbe o kvalitetnem menedžmentu za šole, ZZL. II št. 158/2019.

2.1 Izobraževalna naloga na predšolski stopnji

Naloga predšolske stopnje vidi po § 9 odst. 1 Zakona o šolski organizaciji v ospredju individualni vidik pospeševanja. Predšolska stopnja ima nalogo pospeševati učenke in učence glede na za 1. šolsko stopnjo potrebno šolsko zrelost. Pri tem je treba po načelu inkluzivne pedagogike stremeti po socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami. Predšolsko stopnjo tako označuje raznolika, individualna in kompenzatorična naloga pospeševanja.

2.2 Izobraževalna naloga na 1. do 4. šolski stopnji

Po § 9 odst. 2 Zakona o šolski organizaciji je treba na prvih štirih šolskih stopnjah posredovati za vse učenke in učence skupno elementarno izobrazbo. Pri tem je treba po načelu inkluzivne pedagogike stremeti po socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami. Za otroke s potrebo po posebnem pedagoškem pospeševanju je treba upoštevati izobraževalne naloge tiste oblike posebne šole, ki ustreza otrokovi oviri.

3. Vodilo

Zakonsko izobraževalno nalogo, ki vsebuje tako kognitivne kakor tudi emocionalne in socialne vidike, je mogoče prikazati tudi z modelom 4K, ki predstavlja kompetence, ki so za učeče se v 21. stoletju izjemnega pomena: komunikacija, kolaboracija, kreativnost in kritično mišljenje. Pri tem postane jasno, da je učenje več kot individualno usvajanje in reproduciranje kognitivnih učnih vsebin. To je aktivni proces, pri katerem usposabljam mlade ljudi, da uporabljajo svoja vedenja in znanja v skupinskem delu za reševanje problemov. Sposobnost timskega dela je prav tako pomembna kot kreativnost, da pridemo do novih rešitev, in sposobnost kritike, da z distanco pogledamo na lastne problemske rešitve. Naloga učiteljic in učiteljev je, da prispevajo k doseganju nadrejenih vodil oz. ciljev s kompetenčno usmerjenim poukom in zanimivimi, odprtimi in s tem tudi učenkam in učencem ustreznimi nalogami.

Šola in pouk prispevata k temu, da usposabljam mlade ljudi prevzeti aktivno vlogo pri obvladovanju družbenih, socialnih, ekonomskih in ekoloških izzivov. K temu spada, da pripravimo kompetence za trajnostni razvoj. Bistvena pedagoška področja, ki podpirajo tako usvajanje kompetenc, so izobraževanje za trajnostni razvoj, politično izobraževanje z izobraževanjem o globalnem državljanstvu, mirovna vzgoja in izobraževanje o človekovih pravicah. Dodatne prečne teme pedagoško obravnavajo trajnostni razvoj. Za integrativno razmišljanje o ekološki, ekonomski in socialni dimenziji trajnostnega razvoja imajo velik pomen tako specifične predmetne kakor tudi medpredmetne povezave. Učenke in učenci in celotni šolski tim skupaj prevzemajo odgovornost, s čimer so šole modeli za trajno oblikovanje življenja. S tem opravljamo bistven prispevek k ciljem trajnostnega razvoja Združenih narodov.

Šola tako ni samo kraj učenja in kraj izobraževanja za trajnostni razvoj, temveč tudi socialni prostor, ki omogoča, da se preizkušamo, da doživljamo učinke lastnega delovanja in kritično razmišljamo o njih. Velja skupaj razviti in prevzeti odgovornost za razvijanje trajnega oblikovanja življenja posameznikov in družbe na globalni in lokalni ravni ter pospeševati celostno človekovo podobo v smislu inkluzivne družbe.

Z vprašanji in željo po smiselnem življenju v za človeka dostojni prihodnosti se mora pouk soočiti tako, da na osnovi dovoljšnih informacij in védenj obravnava etične in moralne vrednote in versko dimenzijo življenja. Mlade ljudi je treba pospeševati pri razvoju do samoodgovornih osebnosti in v njihovi družbenosti ter jih podpirati ob izzivu, da najdejo v svojem bitju smisel. Pri iskanju orientacije lahko ponujajo svetovni nazori in vere odgovore in razlagalne vzorce.

4. Višja stopnja ljudske šole

Na 5. do 8. šolski stopnji je treba po § 9 odst. 3 Zakona o šolski organizaciji posredovati osnovno splošno izobrazbo. Učenke in učence je treba po njihovem zanimanju, nagnjenjih, daru in sposobnosti usposobiti za poklicno življenje in k prestopu v srednje ali višje šole. Pouk učenk in učencev s potrebo po posebnem pedagoškem pospeševanju mora po zahtevah učnega načrta tiste oblike posebne šole, ki ustreza njihovi potrebi, in ob upoštevanju njihovih individualnih učnih pogojev stremeti po učnih ciljih višje stopnje ljudske šole. Pri tem je treba stremeti po načelu inkluzivne pedagogike po socialni integraciji otrok in mladih s posebnimi potrebami.

Izobraževalne direkcije dobijo po § 6 odst. 1 Zakona o šolski organizaciji pooblastilo, da odredijo dodatna določila učnega načrta glede na krajevne potrebe, pri čemer se morajo ravnati po prilogi 1 odredbe o učnih načrtih srednjih šol, ZZL. II št. 185/2012, v aktualno veljavni obliki.

DRUGI DEL

KOMPETENČNA NARAVNANOST

1. Kompetenčna naravnost kot pedagoška osnova učnega načrta

V središču pedagoških razmišljanj tega učnega načrta je kompetenčna naravnost. Po § 8 črka r Zakona o šolski organizaciji je treba pod kompetencami razumeti dolgoročno dostopne zmožnosti in spretnosti, ki jih razvijejo učenke in učenci in jih usposobijo, da uspešno in odgovorno rešujejo naloge v spremenljivih položajih in pokažejo s tem povezano motivacijsko in socialno pripravljenost.

Kompetenčno naravnost podpira koncept reflektivne osnovne izobrazbe. Cilj reflektivne osnovne izobrazbe je, da so učenke in učenci na koncu osnovne šole usposobljeni za kritično presojanje in samostojno nadaljnje učenje. To se odraža v strukturi učnih načrtov za učne predmete.

V tem učnem načrtu razlikujemo predmetne, nadpredmetne in medpredmetne kompetence. Predmetne kompetence so povezane z učnim predmetom in se navajajo eksplicitno v osmem delu. Med **nadpredmetne kompetence** štejejo še posebej motivacija, samozaznavanje in zaupanje v lastno osebo, socialne kompetence in kompetence glede metod učenja. **Medpredmetne kompetence** so tiste kompetence, ki naj bi jih pridobili pri obravnavanju prečnih tem. Prečne teme se predstavljajo v četrtem delu. Med nje štejejo:

- izobraževalna, poklicna in življenjska orientacija,
- podjetniška izobrazba,
- promocija/pospeševanje zdravja,
- informatična izobrazba,
- medkulturna izobrazba,
- medijska izobrazba,
- politična izobrazba,
- reflektivna pedagogika o vlogi spolov in enakosti,
- spolna pedagogika,
- jezikovna izobrazba in branje,
- okoljska izobrazba za trajnostni razvoj,

- prometna in mobilnostna izobrazba,
- gospodarska, finančna in potrošniška izobrazba.

Celostni pouk v ljudski šoli povezuje te tri dimenzije med seboj in medpredmetni pouk z vsemi obveznimi predmeti je mogoč. Bistvu pouka v ljudski šoli odgovarja, da se izogibamo strogi delitvi na učne predmete. Vsebine pouka je treba ponujati glede na situacijo in po potrebi medpredmetno po izkušnjah, interesih in potrebah učenk in učencev. To zahteva v šolskem vsakdanjiku učinkovito koordinacijo učiteljic in učiteljev razreda oz. sodelovanje v timu, a tudi dogovorjeno načrtovanje prek šolskih stopenj.

2. Značilnosti kompetenčno naravnane pouka

Kompetenčna naravnost zahteva posebno razumevanje pouka. Učenje se razume kot aktiven, samovoden, refleksiven in obenem situacijski proces, pri katerem igrajo pomembno vlogo motivacija in moč volje in pripravljenost učenk in učencev, da si zastavljajo cilje in jih dosežejo ter prevzemajo dane cilje.

Naloga učiteljic in učiteljev je, da oblikujejo okvir oz. učna okolja, ki omogočajo ciljno usmerjen razvoj kompetenc njim zaupanih učenk in učencev v individualizirani hitrosti učenja in starosti primernih oblikah učenja. Opravijo naj dokumentacijo in evalvacijo učnega napredka učenk in učencev znotraj postavljenega okvira ter ustrezna prilagajanja okvira, če ni učnih rezultatov pri učenkah in učencih. Cilj je, da pridobijo učenke in učenci védenja in znanja, ki jih morejo uporabljati in udejanjati v različnih položajih.

Kompetenčno naravnani pouk se kaže v tem, da

- je jasno in razločno spoznavno in posredovano, kaj se je treba učiti,
- se v procesu učenja uporabljajo naloge, ki odgovarjajo izkušnjam in življenjskemu okolju učenk in učencev,
- stremimo po tem, da se učenke in učenci aktivno ukvarjajo z dano temo (kognitivna aktivacija),
- poučujemo usmerjeno v dejavnost in uporabo, tako da uporabljamo pridobljeno védenje za reševanje problemov in obvladovanje starosti primernih zahtevnostnih položajev,
- vodijo učne ponudbe pri učenkah in učencih do osnovnih spoznanj, kar predpostavlja ustrezno diagnozo učnih izhodišč,
- pridobivanje védenja gradimo sistematično, povezano z drugimi področji védenja in starosti primerno predstavljenimi znanstvenimi spoznanji in tako postane trajno in povezljivo (kumulativno učenje),
- se implicitno razvijajo nadpredmetne kompetence kot npr. metodne in socialne kompetence,
- obstaja kultura samorefleksije, ki omogoča učenkam in učencem, da se zavedajo pridobljenih kompetenc, in pospešuje njihovo učno motivacijo,
- nabirajo učenke in učenci izkušnje, ki segajo prek pouka in zanje ustvarjajo smisel.

TRETJI DEL

SPLOŠNA DIDAKTIČNA NAČELA

Uspešen, kompetenčno naravnani pouk upošteva naslednjih osem načel:

Načelo 1: Učiteljice in učitelji zaznavajo učenke in učence individualno in omogočajo individualne učne procese.

Učenke in učenci prinašajo s seboj različno predhodno znanje, različna jezikovna predznanja, raznolike in različne prejšnje izkušnje, interese in učne preference. Na te razlike je treba navezati pri pouku, da postanejo uporabne za krepitev individualne učne motivacije in učinkovitost glede dosežkov.

Učiteljice in učitelji razumejo kot svojo nalogo, da zaznavajo učenke in učence individualno in se izogibajo stereotipnemu dodeljevanju in pripisovanju. Učiteljice in učitelji poznajo in uporabljajo ustrezna pedagoška diagnostična orodja, da lahko ugotovijo učne pogoje učenk in učencev in ustrezno spremljajo njihove učne procese. Individualne učne procese pospešujejo z različnimi in spremenljivimi učnimi okolji in uporabljajo ustrezne učne pripomočke. Dajo individualna, učenje pospešujoča povratna sporočila in omogočajo učenkam in učencem, da zavedno zaznavajo svoj prirastek pri kompetencah.

Učenke in učenci, ki so kognitivno zelo zmožni, podpiramo s pospeševanjem nadarjenosti in nadarjenih z individualnimi ponudbami. Pri tem gleda učno osebje še posebej na to, da je to pospeševanje za vlogo spolov občutljivo in neodvisno od prvega jezika ali izobraževalnega ozadja staršev.

Načelo 2: Učiteljice in učitelji ponujajo digitalno podprt pouk in koristijo inovativne oblike učenja in poučevanja.

Mediji in digitalne naprave določajo življenjsko okolje otrok. Uporabljajo jih, da se sporazumevajo in da izražajo sami sebe. Uporaba medijev in raba digitalnih naprav v pouku se torej navezujeta po eni strani na življenjsko okolje otrok ter odpirata po drugi strani nove didaktične in metodne možnosti. Mediji in digitalne naprave razširjajo raznolikost metod, podpirajo različne učne tipe in pospeševanje učenk in učencev z različnimi nadarjenostmi in učnimi hitrostmi. Prav tako olajšamo podpiranje ljudi s posebnimi potrebami kakor tudi kreativno ukvarjanje s temami in vsebinami. Komunikacija, sodelovanje in dostop do aktualnih informacij in raznolikih učnih pripomočkov se lahko odvijajo neodvisno od časa in kraja. S tem se odpirajo nove učne poti za učenke in učence. Sodobno učenje in poučevanje posledično tudi zahteva digitalno podprt pouk. Učiteljice in učitelji uporabljajo sisteme učnega menedžmenta in učna okolja za inovativne oblike učenja in poučevanja. Uporaba digitalnih medijev je pomemben dodatek k do sedaj uporabljenim učilom, a naj jih ne nadomesti popolnoma.

Načelo 3: Vse osebe, ki so vključene v organizacijo pouka, sodelujejo in omogočajo inkluzivni pouk v šoli.

Šola ima nalogo, da zaznava heterogenost učenk in učencev kot priložnost za skupno učenje in za razvoj socialnih kompetenc, konfliktne sposobnosti in strpnosti do dvoumnosti. Cilj inkluzivne šole je skupni pouk vseh učenk in učencev s sodelovanjem vseh oseb, ki so vključene v pouk. To zahteva skupno oblikovanje inkluzivnega/vključujočega učnega okolja.

Pri tem ustvarjajo učiteljice in učitelji individualne in nediskriminatorne možnosti učenja, uresničevanja in razvoja za otroke in mlade z različnimi učnimi pogoji in neodvisno od družbenogospodarskega izvora oz. prvega jezika. Podpirajo inkluzijo in gojijo konstruktivno ravnanje z diverzitetjo. Podpirajo učenke in učence s potrebo po specifičnem pospeševanju pri tem, da dosežejo učne cilje regularnega šolskega učnega načrta ustrezno njihovim individualnim učnim pogojem.

Načelo 4: Učiteljice in učitelji skrbno načrtujejo pouk in skrbijo za kompetence pospešujoče učno okolje.

Naloga učiteljic in učiteljev je, da ustvarijo učno okolje, ki ga odlikuje to, da se medsebojno cenimo, spoštujemo in podpiramo. Pouk oblikujejo ob upoštevanju heterogenih učnih pogojev z individualiziranimi pristopi tako, da lahko dosežejo posamezne učenke in učenci v učnem načrtu dane cilje. Pri tem igrajo pomembno vlogo socialne oblike, ki prikazujejo temo ali uporabno področje iz različnih zornih kotov. Načrtovanje pouka se začne z letnim načrtom, ki se po potrebi prilagodi. V načrt je treba vključiti kompetence pospešujoče naloge, ki so usmerjene v samostojno, odkrivajoče in raziskujoče učenje. Pri tem dopuščamo napake pri opravljanju učnih nalog in v učnem procesu, da se izkoristi odklon od pravilne rešitve naloge kot moment učenja. Take učne naloge se navežejo na pri pouku pridobljeno predznanje učenk in učencev za obdelavo novih izzivov in da kumulativno (povezano) gradijo znanje, ki naj se pridobi. Te so dovolj izzivne, da aktivirajo vedenje in znanje učenk in učencev, upoštevajo individualno hitrost učenja in starosti primerne učne oblike in oblikujejo spremenljivo poučevanje s preizkušanjem, raziskovanjem, odkrivanjem, izumljanjem, zbiranjem,

sistematiziranjem, utrjevanjem in ocenjevanjem. Tako pospešujejo učiteljice in učitelji z vsebino in s procesom povezane ter medpredmetne in nadpredmetne kompetence.

V razredih s k dvojezičnemu pouku prijavljenimi in k njemu neprijavljenimi učenkami in učenci oblikujeta pouk – časovno omejeno – dve učiteljici oz. dva učitelja. Medtem ko poučuje dvojezična učiteljica oz. dvojezični učitelj prijavljene učenke in učence v slovenskem jeziku, poučuje timska učiteljica oz. timski učitelj neprijavljene učenke in učence v nemškem jeziku. Ta del učnega in vzgojnega dela je treba skupaj načrtovati, uskladiti, uresničiti in razmisliti o njem.

Načelo 5: Učiteljice in učitelji spremljajo učne procese učenk in učencev.

Da pospešujemo samoodgovorno učenje, naj bi prilagodili učna navodila, naloge, napotke in spremljevalno podporo tako, da upoštevamo različne učne pogoje učenk in učencev. Tako lahko učinkovito koristijo učno ponudbo, opravljajo naloge in končajo delovne poteke uspešno in brez preobremenitve. V kompetenčno in dejavnostno naravnem pouku pomagajo učiteljice in učitelji učenkam in učencem, da organizirajo svoje delo čim bolj samostojno ter opazujejo in dokumentirajo individualno učenje. Poleg tega je pozornost usmerjena na to, da diferenciramo naloge po učnih pogojih in nagnjenostih, podpiramo učenke in učence pri vprašanjih in težavah ter stalno dajemo strukturirana povratna sporočila o učnih procesih in dosežkih.

Učenke in učenci naj razumejo njim zastavljene zahteve, jih sprejmejo in se jih naučijo sami oceniti, znajo izbrati za njih ustrezne ponujene pristope in metode in tako tudi razvijejo motivacijo za svoje delo. Zavedno ravnanje z učnimi strategijami je neobhodni pogoj za samodejavno usvajanje védenj in spretnosti, služi pa tudi namenu, da pripravi osnovo za vseživljenjsko samostojno izobraževanje.

Načelo 6: Vse udeleženke in udeleženci življenja v šoli gojijo spoštljive medsebojne odnose.

Središčna naloga šole je, da ustvari okvirne pogoje za ravnanje z raznolikostjo in za srečavanje kultur v vsakdanjem življenju na osnovi spoštovanja in cenjenja. Učenke in učenci naj razvijejo zavest o tem, da je raznolikost realnost, ki predstavlja tudi dragocene resurse. Učenke in učenci naj bi med drugim doživeli, da je učenje in obvladovanje več jezikov odločilnega pomena za individualno oblikovanje identitete, udeležbo v družbi in kulturi ter za sožitje v večjezičnem svetu. Še posebej naj bi obravnavali v pouku jezik, kulturo in vsakokratno zgodovino šestih avtohtonih narodnih skupnosti po § 1 odst. 2 Zakona o narodnih skupnostih, ZZL. št. 396/1976, v Avstriji ter ustvarili zavedanje o pravicah in zaščiti manjšin.

Vsem učenkam in učencem so dane v pouku priložnosti, da se ukvarjajo z lastnimi identitetami in pripadnostmi. Obenem naj posredujemo osnovne vrednote, norme in tradicije razsvetljene, evropske družbe. Velja izpostaviti skupne temelje, še posebej demokratična načela, vladavino prava, enakost spolov in sekularnost države, ki predstavljajo osnovo za uspešno sožitje v pluralistični in liberalni družbi.

Načelo 7: Jezikovno občutljivo poučevanje se udejanja v vseh učnih predmetih.

Izobraževalnojezikovne kompetence se posredujejo v vseh učnih predmetih in skozi vse šolske stopnje in šolske tipe postopoma, starosti primerno in neprekinjeno. Jezikovno občutljivo poučevanje služi oblikovanju pogovornega/vsakdanjega, izobraževalnega in strokovnega jezika. Učenke in učenci se zavedajo različnih zvrsti jezika in jih morejo uporabljati glede na položaj. Učiteljice in učitelji aktivno podpirajo učenje specifičnega strokovnega besedja oz. strokovnega jezika učnih predmetov. Pouk ustvarja jezikovno spodbujajoče položaje in daje učenkam in učencem možnost, da preizkušajo in vadijo jezik v okolju, v katerem so cenjeni. Učiteljice in učitelji delujejo sami kot jezikovni vzorci, pazijo na svoj način izražanja in uporabljajo različne didaktične metode in oblike nalog, da udejanjajo jezikovno občutljivo poučevanje predmeta.

Načelo 8: Učiteljice in učitelji dajejo v učnem procesu povratna sporočila in skrbijo za transparentno in kompetenčno naravnano ocenjevanje.

Jasno razložena pričakovanja o dosežkih in povratna sporočila o učnem procesu so pomembni pogoji za pospeševalno kulturo učenja. Učiteljice in učitelji seznanijo učenke in učence ter vzgojne upravičenke in upravičence na začetku učnega leta v primerni obliki o celotnem konceptu preverjanja uspešnosti, povratnega sporočila in ocenjevanja védenja in znanja. Razlika med preverjanjem uspešnosti in ocenjevanjem znanja in védenja kot povratnim sporočilom dosežkov v učnem procesu ter od učnega procesa ločeno ocenjevanje dosežkov se jasno komunicira in je tako za učenke in učence razumljivo in obvladljivo. Med učnim letom se opravlja sistematično, individualno svetovanje o učnem razvoju. Za to se skupaj razpravlja o stanju doseženega in o učnem napredku. Tako se učijo učenke in učenci ocenjevati svoj učni razvoj po konkretnih merilih. Učiteljice in učitelji dobijo tako dodatno povratno sporočilo o stanju doseženega oz. ocenitev prirastka kompetenc, ki ga morejo koristiti za nadaljnje načrtovanje pouka. Z uporabo kompetenčnih seznamov, rezultatov individualnega kompetenčnega merjenja PLUS (iKM^{PLUS}) ter drugih izpovednih orodij, ki prikazujejo učna pričakovanja vsake šolske stopnje, lahko učno osebje neprekinjeno dae povratna sporočila o vsakokratnem učnem procesu že med šolskim letom. Neodvisno od tega predstavljajo dosežki v ocenjevalnem obdobju po odredbi o ocenjevanju védenja in znanja, ZZL. št. 371/1974, temelj za transparentno in kompetenčno naravnano ocenjevanje dosežkov.

ČETRTI DEL PREČNE TEME

Z zasidranjem prečnih tem v predmetnih učnih načrtih podpiramo medpredmetno razvijanje kompetenc ter povezovalno učenje učenk in učencev prek za predmet tipičnih meja in jih povezujemo z družbeno pomembnimi aktualnimi temami. V nadaljevanju predstavljenih trinajst prečnih tem je bilo izbranih zaradi njihove aktualnosti in pričakovane pomembnosti za prihodnje življenjsko okolje učenk in učencev. Kompetence v družbeno pomembnih temah moremo učinkovito razvijati tedaj, ko pospešeno oblikujemo pouk, ki povezuje predmete in presega meje stroke. Šele tako lahko za učenke in učence postanejo razumljive povezave in medsebojni učinki družbenih pojavov.

Izobraževanje za trajnostni razvoj je treba videti kot splošno nalogo in vodilno idejo celotne šole. Za kot standard zahtevano integrativno razmišljanje o ekološki, ekonomski in socialni dimenziji so tako za predmet tipične kakor tudi medpredmetne povezave velikega pomena. Izobraževanje za trajnostni razvoj, politična izobrazba z globalnimi perspektivami, izobraževanje o globalnem državljanstvu, mirovna vzgoja in izobraževanje o človekovih pravicah in nadaljnje predstavljene teme so izobraževalni koncepti, ki v medsebojnem dopolnjevanju in podpiranju pedagoško pripravljajo trajnostni razvoj v vseh njegovih dimenzijah. V učnem procesu naj usvojimo védenje, kompetence in sposobnosti, vrednote in nazore, ki usposobijo mlade ljudi, da prevzamejo aktivno vlogo pri obvladovanju družbenih, ekonomskih in ekoloških izzivov od lokalne tja do globalne ravni.

Naslednje prečne teme bistveno in enako podpirajo usvajanje bistvenih kompetenc učenk in učencev in zagotavljajo, da se morejo znajti v sedanjem in prihodnjem življenjskem in delovnem svetu: Izobraževalna, poklicna in življenjska orientacija, Entrepreneurship Education, Promocija/Pospeševanje zdravja, Informatična izobrazba, Medkulturna izobrazba, Medijska izobrazba, Politična izobrazba, Refleksivna pedagogika o vlogi spolov in enakosti, Spolna pedagogika, Jezikovno izobraževanje in branje, Okoljska izobrazba za trajnostni razvoj, Prometna in mobilnostna izobrazba, Gospodarska, finančna in potrošniška izobrazba.

V predmetnih učnih načrtih so na različnih mestih vzpostavljene navezave na prečne teme. Didaktična načela posameznih predmetnih učnih načrtov navajajo tiste prečne teme, ki so še posebej primerne, da jih obravnavamo pri pouku in jih najdemo predvsem v kompetenčnih opisnikih ali uporabnih področjih. Oblika predmetnih učnih načrtov dodatno daje možnost, da obravnavamo vsako prečno temo šolskoavtonomno pri uresničevanju posameznih kompetenčnih opisov in uporabnih področij na primernem mestu pri pouku. Vse navezave na prečne teme v predmetnih učnih načrtih

ponazarjamo z nadpisanim številom (1 do 13), ki opozarja na posamezno prečno temo. Posebne navezave v predmetnih učnih načrtih tam ni, kjer se predmet ob isti temi ukvarja z usvajanjem kompetenc. Tako ni navezave npr. v predmetnem učnem načrtu „Nemščina“ na prečno temo „Jezikovno izobraževanje in branje“

	Izobraževalna, poklicna in življenjska orientacija	Entrepreneurship Education	Promocija/pospeševanje zdravja	Informatična izobrazba	Interkulturalna izobrazba	Medijska izobrazba	Politična izobrazba	Refleksivna pedagogika o vlogi spolov	Spolna pedagogika	Jezikovno izobraževanje in	Okoljska izobrazba za trajnostni razvoj	Prometna in mobilnostna	Gospodarska, finančna in potrošniška izobrazba
obvezni predmeti													
Religion / Verouk ¹													
Jeziki													
Deutsch / Nemščina		x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Deutsch als Zweitsprache für ordentliche Schülerinnen und Schüler / Nemščina kot drugi jezik za redne učenke in učence				x									
Deutsch als Zweitsprache für außerordentliche Schülerinnen und Schüler im Deutschförderkurs / Nemščina kot drugi jezik za izredne učenke in učence v pospeševalnem tečaju nemščine							x					x	
Lebende Fremdsprache / Živi tuji jezik						x	x			x			x

Matematika in naravoslovje													
Mathematik / Matematika	x	x		x	x	x	x	x		x			x
Sachunterricht / Stvarni pouk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Glasba, umetnost in kreativnost													
Musik / Glasba	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x
Kunst und Gestaltung / Umetnost in likovno snovanje	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Technik und Design / Tehnika in oblikovanje	x	x		x				x		x	x		x
Zdravje in gibanje													
Bewegung und Sport / Gibanje in šport	x	x	x		x		x	x	x	x	x	x	x
Jezik narodne skupnosti													
Slowenisch / Sloveščina					x		x			x		x	
obvezne vaje													
Verkehrs- und Mobilitäts-bildung / Prometna in mobilnostna izobrazba			x								x		
prosti predmeti in neobvezne vaje													
Erstsprachenunterricht / Pouk prvega jezika					x								

1 Navedbe glede prečnih tem ni, ker se učni načrti Cerква in verskih družb vsebinsko med seboj razlikujejo.

Priprava pouka in poučevanje o prečnih temah zahteva ciljno usmerjeno dogovarjanje učiteljic in učiteljev razreda, šole in (v idealnem primeru) dolgoročno načrtovanje glede na smiselno postavljanje težišč na štirih šolskih stopnjah. Predstavitev prečnih tem (abecedno urejenih po nemškem naslovu) sledi enotni strukturi: Najprej razložimo družbeni pomen prečne teme. Nato navedemo kompetenčne cilje, ki naj jih dosežejo učenke in učenci do konca primarne stopnje. V tretjem delu navedemo tiste učne predmete, ki v svojih predmetnih učnih načrtih navezujejo na posamezno „prečno temo“.

1. Izobraževalna, poklicna in življenjska orientacija

1.1 Pomen prečne teme

Šola podpira učenke in učence pri tem, da sledijo svoji individualni izobraževalni in v nadaljevanju poklicni poti z upoštevanjem svojih kreposti in s potrebno samoodgovornostjo ter jih krepí na izbrani poti. Cilj je, da spoznajo učenke in učenci svoje interese, nadarjenosti in talente ter pridobivajo pomembne življenjske kompetence (kot zmožnost odločanja in razglabljanja). To kompetenčno učenje naj se odvija skozi celotno dobo šolanja in posebej pred šolskimi prehodi in zaključki.

Eden izmed središčnih izzivov je podpirati učenke in učence pri tem, da izberejo iz številnih ponujenih priložnosti tiste, ki jim najbolj nudijo zaradi njihove delovne sposobnosti, osebnosti in življenjske situacije nadaljnje možnosti in naj jih tudi lahko preizkušajo v praksi. Učiteljice in učitelji prispevajo kot pomembne referenčne osebe v veliki meri k temu, da se morejo učenke in učenci razviti v samoodgovorne ljudi – neodvisno od izvora, spola, jezika, verske pripadnosti ali morebitnih posebnih potreb. Pri tem je treba navezati na teme, kot so npr. delovni procesi, delovna področja, delovni pogoji, netipični in netradicionalni ženski in moški poklici, pomembnost nadpredmetnih kompetenc (lastna in socialna kompetenca; kreposti; interesi in talenti; pričakovanja in cilji glede na življenje), prostovoljska angažiranost, a tudi povezava med izobrazbo in poklicem, najljubše dejavnosti in „sanjski poklici“, delo, ki daje smisel, ravnovesje dela in zasebnega življenja, delitev dela v družini, plačano in neplačano delo in potreba nabiranja raznolikih (ob)šolskih izkušenj.

1.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- izraziti, kaj znajo posebno dobro in kaj jih posebno zanima.
- navesti poklice iz svojega osebnega in regionalnega okolja in jih dodeliti posameznemu področju poklicev.
- razložiti pomen dela in njegovega vpliva na družino in prostočasne dejavnosti.
- pri odločitvah upoštevati več vidikov in navesti posledice.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Matematika, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje,

2. Entrepreneurship Education

2.1 Pomen prečne teme

Entrepreneurship (podjetništvo) je definiran v Evropskem referenčnem okviru za vseživljenjsko učenje kot ključna kompetenca (Bruselj KOM(05)548). Entrepreneurship Education (podjetniško izobraževanje) obsega – po celostni definiciji modela TRIO (Aff/Lindner 2005) – tri področja: razvoj inovativnih idej in njihovo strukturirano udejanjenje, razvoj osebnosti in usposobljenost za to, da smo samoiniciativni, verjamemo vase, delujemo empatično in timsko ter opogumljamo sebe in druge, da prevzemamo odgovornost zase, za druge in za okolje.

Z usposobljenostjo na navedenih treh področjih naj se učenke in učenci v igri naučijo razvijati in udejanjiti ideje (npr. učenje z majhnimi zahtevami, enostavne igre, Perma.teach, klub iznajditeljic in iznajditeljev Wilma, tržni dan), ustvariti vrednosti, analizirati verigo vrednosti, se razumeti kot del gospodarstva in družbe in spoznavati svojo vlogo kot oblikovalke in oblikovalci prihodnosti v gospodarskem ciklu – kot delojemalke in delojemalci, podjetnice in podjetniki, potrošnice in potrošniki, aktivne državljanke in državljani. Pomembni dosežki pri tej usposobljenosti so razvoj in spoznavanje osebnih kreposti, angažiranost, samomotivacija, a tudi pridobivanje védenja o tem, kako je mogoče delati kot samostojna podjetnica in samostojni podjetnik, kaj to pomeni za lastni jaz in katere prednosti in slabosti so povezane s tem.

2.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- navesti, koristiti svoje kreposti, si samostojno zastaviti cilje in jih z zaupanjem in dosledno zasledovati.
- spoznavati možnosti v projektih in razvijati kreativne ideje in možnosti rešitve.
- prevzemati odgovornost in do konca sami ali v timu z delitvijo dela izpeljati naloge, če se pojavijo težave.
- spoznati občutke in potrebe (lastne in te drugih) ter pazljivo in občuteno ravnati z njimi.
- sebe razumeti kot aktivni del gospodarskega cikla in sami ustvariti vrednosti.
- priti v stik z ljudmi, ki uresničujejo ideje z vrednostjo za družbo in gospodarstvo.
- navesti prednosti in slabosti poklicne zaposlenosti.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Matematika, Nemščina, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje

3. Promocija/Pospeševanje zdravja

3.1 Pomen prečne teme

Šolsko pospeševanje zdravja se usmerja na proces, ki omogoča učenkam in učencem višjo mero védenja in samoodločanja o njihovem zdravju (zdravstvena kompetenca) in jih tako usposobi za samozavestno krepitev lastnega zdravja. Pri zdravju gre za pozitivni koncept, ki na enak način obsega fizično, psihično in socialno zdravje (prim. ottawsko listino WHO 1986).

Te kompetence je mogoče usvojiti samo tedaj, če zaznavamo šolo kot varen in zdravje pospešujoč kraj, kar je mogoče doseči npr. z razredno in šolsko klimo, ki podpira učenje in je brez strahu, s krepitevijo socialnega sožitja, z ukrepi za zaščito pred (seksualiziranim) nasiljem, mobingom in diskriminiranjem, s šolskim okolišem, ki je brez kajenja in primerno oblikovan (klima v prostorih, luč, protihrupna zaščita itd.), s pospeševanjem gibanja in športa, s prireditvami, kot so npr. „dan psihičnega zdravja“, delavnice, in s ponudbo zdrave in trajnostne prehrane v šoli. Ti ukrepi vplivajo na individualno zdravstveno védenje in individualni izobraževalni uspeh in tako tudi neposredno vplivajo na zdravje učenk in učencev ter učiteljic in učiteljev.

3.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- razložiti pomen zdrave prehrane, vsakdanjega gibanja in telesne higiene in ustrezno ravnati.
- zaznavati in poimenovati lastne kreposti in slabosti, občutke in stresne situacije ter jih v veliki meri uravnavati (duševno/psihično zdravje).
- uporabljati starosti primerne metode za obvladovanje konfliktov in stresnih situacij in si poiskati pomoč ob izkušnjah nasilja in diskriminacije.
- razložiti in udejanjiti starosti primerne ukrepe prve pomoči.

Predmetni učni načrti za usvajanje te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Nemščina, Prometna in mobilnostna izobrazba, Stvarni pouk

4. Informatična izobrazba

4.1 Pomen prečne teme

Digitalizacija vpliva na zasebno in poklicno življenje in ga spreminja. Naprave informacijske in komunikacijske tehnologije se pojavljajo v družbenem vsakdanjiku in spreminjajo oblike komuniciranja in zaznavanje realnosti.

Način delovanja in učinki informacijskih in komunikacijskih tehnologij temeljijo na načelih, konceptih in metodah, ki jih je treba razložiti, o njih razpravljati in tako kritično kakor tudi v luči njihovih možnosti razmišljati o njihovih družbenih posledicah. V zavesti o posledicah in učinkih rabe določenih tehnologij naj bi učenke in učenci smiselno uporabljali informacijske in komunikacijske tehnologije v šoli in v vsakdanjiku.

Posredovanje informatične izobrazbe naj se pri tem udejanja z uporabo vsakdanjega jezika, pa tudi z uporabo formaliziranega strokovnega jezika. Hitri tehnični razvoj pogojuje, da informatična izobrazba ni uporabljanje strojne in programske opreme, temveč razumevanje načel in osnovnih tehnologij. Tako je mogoče tudi prihodnji tehnični razvoj bolje oceniti in samostojno razvijati predznanja in sposobnosti.

4.2 Kompetenčni cilji ob koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- varno in odgovorno uporabljati informacijske tehnologije.
- razumeti in izvesti enostavna navodila in sami oblikovati navodila.
- uporabljati digitalne naprave in splet pri učenju.
- ustvariti in oblikovati digitalne risbe in slike.
- sami sebe doživljati kot samoučinkovite s tem, da kreativno in raznoliko koristijo digitalne tehnologije.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Glasba, Matematika, Nemščina, Nemščina kot drugi jezik za redne učenke in učence – dodatek k učnemu načrtu, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje

5. Medkulturna izobrazba

5.1 Pomen prečne teme

Medkulturna izobrazba usposobi učenke in učence ravnati z raznolikostjo v diverzni družbi. Omogoča soočanje z aktualnimi družbenimi in kulturnimi razvojnimi tokovi in udeleževanje v njih. Upoštevanje človekovih pravic, ki so zapisane v različnih konvencijah o človekovih pravicah (npr. konvencija o pravicah žensk, konvencija o pravicah otrok, konvencija o pravicah invalidov), in demokratičnih načel je pomembna referenčna točka.

Medkulturna izobrazba ustvarja pogoje za šolsko klimo, ki jo označujejo združenost, strpnost in solidarnost, in prispeva k učnemu okolju na osnovi cenjenja in spoštovanja. Poleg tega je bistvena za osebni razvoj in gradi medkulturne dejavnostne kompetence učenk in učencev. Medkulturna izobrazba je zavezana človekovim pravicam in načelom človekovega dostojanstva in enakosti vseh ljudi in podpira razumevanje raznolikosti in ravnanja z njo, napravi potenciale vidne in uporabne ter prispeva h kompetenci za dialog znotraj razredne in šolske skupnosti. Začenja pri prejšnjih izkušnjah in gledanjih učenk in učencev in koristi primerne nastavke, da se ukvarjamo z raznolikostjo kultur, biografij in življenjskih vzorcev.

5.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- zaznavati raznolike življenjske vzorce in biografije kot družbeno in šolsko normalnost in spoštljivo ravnati z njimi.
- zaznavati socialne, kulturne, jezikovne in druge skupne točke in razlike in razložiti njihov pomen.
- postavljati pod vprašaj izključujoče, rasistične, seksistične izpovedi in načine delovanja ter nastopati proti njim.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Matematika, Nemščina, Pouk prvega jezika, Slovenščina, Stvarni pouk, Umetnost in likovno snovanje

6. Medijska izobrazba

6.1 Pomen prečne teme

Analogni in digitalni mediji služijo širjenju informacij, podpirajo procese sporazumevanja in razumevanja in širijo človekove možnosti izražanja. Z mediji obenem posredujemo tudi vrednote, orientacijo in svetovne nazore. Digitalni mediji omogočajo hitro, od kraja in časa neodvisno sporazumevanje. To daje možnosti za razvoj svetovljanstva in nadaljnji razvoj demokracije, vsebuje pa tudi nevarnost manipulacije. Medijska izobrazba naj prispeva k temu, da lahko ugotovljamo relacijo med temi možnostmi in tveganji. Medijska izobrazba razmišlja o različnih interesih, ki določajo izbor in vsebino informacij ter obliko posredovanja, in s tem bistveno prispeva k presojanju učenk in učencev.

Medijska izobrazba opogumlja učenke in učence, da kritično in kreativno uporabljajo medijske tehnologije in oblikujejo lastne medijske vsebine. S tem, da spoznavajo in koristijo možnosti učinkovanja posameznih medijskih zvrsti, razširjajo učenke in učenci svojo samoučinkovitost in se lahko boljše udeležujejo družbe in njenega nadaljnjega razvoja.

6.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- razmišljuječe zaznavati, razumeti in nenasilno oblikovati sporazumevalno delovanje.
- spoznavati in navesti merila za oblikovanje medijev.
- primerjalno analizirati medijske izdelke.
- kritično oceniti vsebine in oblikovanje medijev.
- oblikovati (in širiti) lastne medijske prispevke.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Glasba, Matematika, Nemščina, Stvarni pouk, Umetnost in likovno snovanje, Živi tuji jezik

7. Politična izobrazba

7.1 Pomen prečne teme

Politična izobrazba bistveno prispeva k participativnemu in inkluzivnemu oblikovanju družbe ter k uresničevanju in nadaljnemu razvijanju demokracije in človekovih pravic. Politična izobrazba se naslanja še posebej na priporočila in smernice konvencije o pravicah otrok in na referenčni okvir o kompetencah za demokratično kulturo Sveta Evrope, ki poudarjajo veliko pomembnost politične izobrazbe in pravice mladih ljudi do nje.

Temeljni cilj politične izobrazbe je v tem, „da učečim se ne samo posredujemo znanje, razumevanje in kompetence, temveč da jih tudi usposobimo za to, da želijo postati v družbi aktivni, v službi človekovih pravic, demokracije in vladavine prava“ (listina Evropskega sveta o izobraževanju za aktivno državljanstvo in človekove pravice 2010: 4). Politična izobrazba predstavlja sporne teme v družbi tudi v pouku kot sporne, se izogiba vsaki obliki indoktrinacije in ima za cilj politično samoodločno državljanstvo in samoodločno državljanstvo.

Politična izobrazba se orientira po življenjskih navezavah, interesih in prejšnjih izkušnjah učenk in učencev, se loti aktualnih političnih vprašanj (kot so npr. klimatska pravičnost, trajnostno življenje in gospodarjenje, varstvo okolja, migracija) in se v pouku ukvarja z mnogimi oblikami politične komunikacije (npr. igre vlog, igre načrtovanja, otroški in mladinski parlament). Posreduje razumevanje za krajevne in globalne povezave in težave človeštva in pojasnjuje, da so pravična razdelitev in koriščenje resursov, pravičen mirovni in varnostni red in upoštevanje človekovih pravic pogoji za mirno sožitje na tem svetu.

7.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- navesti demokratične možnosti soodločanja na občinski ravni in jih koristiti na šolski ravni.
- spoznavati družbena vprašanja in politična področja in njihove globalne povezave in opisati pomembnost za njihovo lastno življenje.
- zavzemati na različna stališča glede političnih stvarnih pojavov in problemov ter jih raznoliko predstaviti.
- izoblikovati lastno mnenje, ga izpovedati in spoznati možnosti lastnega delovanja.
- kazati razumevanje za globalne povezave in nakazati možnosti lastnega delovanja.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Matematika, Nemščina, Slovenščina, Stvarni pouk, Umetnost in oblikovanje, Živi tuji jezik

8. Refleksivna pedagogika o vlogi spolov in enakih možnostih

8.1 Pomen prečne teme

Enakost spolov je zasidrana kot univerzalna človekova pravica v več mednarodnih sporazumih, tako kot samostojni cilj kakor tudi kot prečna tema (npr. Agenda ZN 2030 / cilji trajnostnega razvoja (Sustainable Development Goals, SDGs): SDG 4 Kakovostno izobraževanje in SDG 5 Enakost spolov; Istanbulska konvencija Evropskega sveta o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami; Konvencija ZN o pravicah žensk). Tako smo prepoznali enakost spolov kot pomemben vzvod za nadaljnji razvoj družb v smeri trajnosti, demokracije in nenasilja. Z zapisom v avstrijski zvezni ustavi je pospeševanje enakosti spolov določeno tudi kot naloga države. Izobraževanje ima pri tem osrednjo vlogo.

Na področju šole ustvarja refleksivna pedagogika o vlogi spolov pod vidikom enakosti spolov primerna učna okolja, v katerih se lahko ukvarjajo vse učenke in učenci ob profesionalnem spremstvu pod različnimi zornimi koti s temami vloge spolov. To se lahko dogaja tako na predmetni ravni kakor tudi na osebni ravni (npr. ukvarjanje s seksizmom in vprašanja identitete). Taki učni procesi ustvarjajo védenje in zavest o dejavnikih in pogojih neenakosti spolov in njihovi spremenljivosti, s čimer je mogoče tudi krepiti pripravljenost se v vsakdanjiku zavzeti za več enakosti.

Ko se s tem ukvarjamo, je mogoče spoznati in preseči stereotipna pripisovanja spolom ter širiti lastne življenjske in poklicne perspektive.

Tudi refleksivna metodika in didaktika o vlogi spolov lahko podpira učenke in učence pri tem, da razvijajo oz. širijo svoje potenciale in interese (npr. na področju MINT, kreativnosti ali nege) ter tako z razmislekom sprejemajo odločitve za lastno načrtovanje poklica in življenja.

8.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- razložiti pojme kot „predsodki“ in „klišejske vloge“ ob primerih iz lastnega življenja in izkušenj (npr. pripisovanje sposobnosti), si sami ustvariti mnenje o tem in ga izraziti.
- se drug z drugim sporazumevati brez predsodkov in nagovoriti klišejske vloge v vsakdanjih položajih ter v šoli in v poklicih.
- vejo, da je v avstrijskih zakonih zasidrano načelo enakih pravic za spole in da mora država ščititi te pravice.
- razvijati zaupanje v lastne sposobnosti in interese, jih izraziti in ne izgubiti poguma zaradi s spolom povezanih predsodkov in klišejev.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Nemščina, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje

9. Spolna pedagogika

9.1 Pomen prečne teme

Celostna spolna pedagogika se vsebinsko ravna po „standardih za spolno vzgojo“ WHO (WHO 2011). Spolna pedagogika obsega usvajanje védenja, ki temelji na dokazih, in kompetenc, ki vodijo do pozitivnega pristopa k spolnosti, pozitivnega osnovnega odnosa do samega sebe in lastnega ugodja. Pozitivni odnos do lastnega telesa je tako pogoj za lastno spoštljivo in zaščitno ravnanje z lastnim telesom, pa tudi za pozitiven stik z drugimi ljudmi. Informacije naj zato ocenimo pod individualnimi, socialnimi, medicinskimi in etičnimi vidiki.

Velikega pomena so informacije o spolnosti v digitalnih medijih, o katerih je treba kritično razmisliti, da lahko spoznamo morebitne mite. Paziti je treba na to, da upoštevamo zahtevo po pluralnosti in prepoved indoktrinacije in spoštljivo udejanjimo ukvarjanje z drugačnimi nazori. To so pomembni pogoji za spoštljivo držo pri učenkah in učencih.

9.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- zaznavati, poimenovati in opisati lastno telo, telesni razvoj in reakcije.
- starosti primerno razložiti plodnost in nastanek nosečnosti oz. rojstvo dojenčka.
- zaznavati lastne občutke (npr. veselje, strah, naklonjenost, samota), želje, meje in potrebe in jih starosti primerno izraziti ter le-te zaznavati, sprejeti in spoštovati pri drugih.
- spoštovati raznolikost ljudi glede na spolno orientacijo, telo in spolno identiteto.
- postavljati vprašanja in se ob težavah obrniti na pravilne osebe ali ustanove.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Nemščina, Stvarni pouk, Umetnost in likovno snovanje

10. Jezikovna izobrazba in branje

10.1 Pomen prečne teme

Jezikovna izobrazba in bralne sposobnosti zavzemajo v izobraževalnem procesu ključno funkcijo, ker predstavljajo bistvene pogoje za uspešno strokovno učenje v vseh učnih predmetih: čim boljše so razvite, tem lažje morejo učenke in učenci spremljati pouk, ciljno usmerjeno poiskati informacije v besedilih, samostojno usvojiti védenje in ga deliti z drugimi. Poleg poslušanja in pisanja so govorjenje in bralne sposobnosti bistvene za odkrivanje svetov védenja in izkušenj. Navedene kompetence te prečne teme tako še posebej prispevajo k povišanju pravičnosti glede enakih možnosti in izobraževanja in k individualnemu oblikovanju identitete.

Jezikovno zavedna drža učiteljic in učiteljev ter pouk, ki daje jezikovno občutljive učne ponudbe, sta pogoja, da lahko učenke in učence dobro spremljamo in podpiramo v njihovem jezikovnem in bralnem razvoju. Cilj pospeševanja branja je, da lahko vse učenke in učenci uporabljajo kulturno tehniko branja kot dostop do sveta pisave in do drugih znakovnih sistemov, ki se dajo interpretirati (kot npr. grafikoni, slike, simboli, filmi, slušna besedila itd.).

Z vključevanjem prvih, drugih in izvornih jezikov v pouk je mogoče pospeševati jezikovni repertoar učenk in učencev ter senzibilizacijo za jezikovno raznolikost in zavedanje o njej. Posebnega pomena imajo pri tem manjšinski jeziki v Avstriji živečih narodnih skupnosti.

10.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- razlikovati med pogovornim/vsakdanjim in izobraževalnim jezikom in ob navodilu udejanjiti izobraževalni jezik.

- poiskati bistvene informacije v starostnemu razvoju primernem izobraževalnojezikovno oblikovanem besedilu.
- uporabljati bralne strategije za razumevanje besedila (globalno branje, selektivno branje, poglobljeno branje).
- opisati, razložiti in utemeljiti dogajanja, pojave in poteke z uporabo specifičnega strokovnega besedja.
- spoznavati podobnosti jezikov in jezikovne rabe in razlike med njimi.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Matematika, Slovenščina, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje, Živi tuji jezik

11. Okoljska izobrazba za trajnostni razvoj

11.1 Pomen prečne teme

Potrata naravnih virov, izguba biotske raznovrstnosti in posledice podnebnih sprememb ogrožajo življenjske osnove sedanjih in prihodnjih rodov ter zahtevajo dejanja, ki se zavedajo odgovornosti za to. Okoljska izobrazba želi pospeševati kompetence in drža za demokratično oblikovanje trajno naravnane družbe, ki sta ji pomembna skrb varovanje resursov in pravičnost razdelitve. Cilj je usposobiti učence in učence, da lahko odgovorno presojujejo in delujejo v napetostnem polju med individualnimi in družbenimi ter ekološkimi in ekonomskimi interesi.

Pouk naj senzibilizira za teme in potrebe varstva narave, živali in okolja in za oblikovanje okolju prijaznega vsakdanjika. Primerne metode so predvsem srečanja z naravo, projektni pouk, raziskujoče in odkrivajoče učenje (npr. gojenje šolskega vrta) in izpeljava iger vlog, načrtovanja in simulacije. Poleg razumevanja za ekosisteme je treba pogosteje vključevati vprašanja, ki se ravna po interesih učenk in učencev in aktualnem dnevnem in svetovnem dogajanju. Kot jedrne teme razumemo mdr. biotsko raznovrstnost in varstvo vrst; podnebne spremembe in varstvo podnebja; življenjska okolja in njihovo povezovanje in varstvo tal, vode, zraka, gozdov in morij; trajnostno in socialno pravično rabo virov in energije; preprečevanje odpadne hrane, odpadkov in emisij; recikliranje; prehrano in odgovorno potrošništvo.

11.2 Kompetenčni cilji ob koncu osnovne šole

Učence in učenci znajo

- raziskovati življenjska okolja bližnje okolice z okoljskega vidika in pri tem spoznavati lokalne in globalne povezave.
- razmišljati o ekoloških krogotokih in odgovornem koriščenju virov in se primerno vesti.
- zaznavati okolje z vsemi čuti in razvijati pozorno ravnanje s samimi sebe, s soljudmi in z okoljem.
- navesti značilnosti narave in okoljsko zavednega ravnanja in spoznati pomen lastnih dejanj.
- se samostojno informirati o ustanovah in ukrepih glede okoljskih tem.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Nemščina, Prometna in mobilnostna izobrazba, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje

12. Prometna in mobilnostna izobrazba

12.1 Pomen prečne teme

Prometna in mobilnostna izobrazba omogoča učenkam in učencem, da se samostojno in trajnostno gibajo v prometu ter se ukvarjajo z njegovimi učinki za zdravje in okolje ter z razvojem v prihodnost naravnane podnebju prijazne mobilnosti. Učenke in učenci se učijo pri pešačenju, kolesarjenju ali kot potnice in potniki, da so varno, zdravo, samostojno ter socialno in okolju prijazno mobilni. Vpogledi in spoznanja glede zakonskih predpisov in pravil naj zagotavljajo dobro socialno sožitje in lastno varnost pri udeležbi v prometu.

Šolska prometna in mobilnostna izobrazba ima poleg tega nalogo, da predstavlja kompleksni, povezani sistem prometa in se ga loteva iz različnih zornih kotov glede porabe prostora in virov, varstva podnebja, prometne varnosti, ekoloških in družbenih učinkov ter senzibilizira za potrebe okolju prijazne mobilnosti. Ob dnevih prometne varnosti in mobilnosti je mogoče primerno udeležiti te teme v pouku.

12.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- oceniti nevarnosti, ko so na poti peš ali s kolesom, in se primerno vesti.
- razmišljati o lastnem vedenju v prometu in tako delovati varno, obzirno in prometu primerno ter prevzeti odgovornost zase in za druge.
- spoznati in podpreti osebe, ki nadzorujejo promet, ter starosti primerno ravnati ob nesrečah ali izrednih razmerah.
- zavzeti okolja se zavedajočo držo in s tega vidika sklepati o lastni mobilnosti.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Nemščina, Slovenščina, Stvarni pouk, Umetnost in likovno snovanje

13. Gospodarska, finančna in potrošniška izobrazba

13.1 Pomen prečne teme

Proizvodnja blaga, ponudba storitev, trgovina in potrošnja ter njun učinek na podjetja, oblikovanje cen, trgi (mdr. trg dela, finančni trg, tržnice in borze) in dodana vrednost so primeri za (globalne) gospodarske teme, ki vplivajo tudi na življenjsko realnost učenk in učencev ter porajajo družbena in ekološka vprašanja. Pri gospodarski, finančni in potrošniški izobrazbi naj bi usposobili mlade ljudi, da kompetentno, zavedajoči se odgovornosti in zrelo sodelujejo v gospodarskih procesih, se znajdejo in oblikujejo utemeljeno mnenje.

Usvojene kompetence naj podpirajo učenke in učence, da morejo delovati samoodločno in starosti primerno na dejavnostnih področjih zasebnega gospodinjstva (npr. plačano in neplačano delo, dohodek, potrošnja, denar, varčevanje, investiranje, pravice in dolžnosti potrošnic in potrošnikov, reklama), sveta dela in interesnega zastopstva (npr. delojemalka/delojemalec, podjetnica/podjetnik) in družbe (npr. država in skupnost, davki in javni izdatki, samoodločanje in soodločanje, blaginja in trajnostni razvoj).

13.2 Kompetenčni cilji na koncu osnovne šole

Učenke in učenci znajo

- oceniti nabavno vrednost, navesti nabavne možnosti za blago in opraviti starosti primerne nakupe.
- skrbno ravnati z denarjem ter poznajo prednosti in slabosti različnih oblik varčevanja in zadolževanja.
- analizirati svoje potrošniško vedenje in merila trajnostne potrošnje, razmišljati o funkciji reklame ter oceniti učinke lastne potrošnje.
- starosti primerno opisati gospodarske strukture (npr. podjetja, delojemalke in delojemalci, potrošnja, proizvodnja, pot blaga) in povezave (npr. okolje, blaginja, trg dela).
- razložiti pomen izobrazbe in izobraževanja za družbo in posameznico/posameznika ter navesti vzroke za uboštvo in bogastvo.

Predmetni učni načrti za usvajanje kompetenc te prečne teme: Gibanje in šport, Glasba, Matematika, Nemščina, Stvarni pouk, Tehnika in oblikovanje, Umetnost in likovno snovanje, Živi tuji jezik

PETI DEL

ORGANIZACIJSKI OKVIR

Bistvena zahteva tega učnega načrta je, da podpirajo učiteljice in učitelji medpredmetni razvoj kompetenc ter povezano učenje učenk in učencev čez predmetnospecifične meje. Da za to ustvarimo na posamezni šoli najboljše mogoče pogoje, je treba pri branju, interpretaciji in konkretni uresničitvi učnega načrta poleg zakonsko določenih okvirnih pogojev konstruktivno pomisliti tudi na specifične dejavnike posamezne šole, kot so regionalne danosti in potrebe, posebne sposobnosti učiteljic in učiteljev, učenk in učencev ali posebne oblike šolske opreme. Prav tako se je treba odločiti glede oblikovanja šolskoavtonomno svobodnih področij pred ozadjem, da lahko učenke in učenci čim boljše dosežejo zastavljene cilje ljudske šole in v njih predpisane kompetenčne cilje ter specifične cilje posamezne šole oz. šolskega grozda.

1. Realizacija učnega načrta na posamezni šoli

Naloga vodj šole oz. šolskega grozda in učiteljic in učiteljev je, da napravijo predpise in cilje učnega načrta uporabne za lastno šolo oz. šolski grozd, da usmerjeno oblikujejo razvoj šole in pouka. Predpisi učnega načrta se pri tem razumejo kot obvezne referenčne točke za konkretno poučevanje. Tako dobijo učiteljice in učitelji izhodiščne točke za vsakdanjo poučevalno prakso (od priprav prek oblikovanja pouka tja do ocenjevanja).

Razvijanje in prednostno razvrščanje konkretnih ciljev in ukrepov za razvoj šole in pouka se dogaja ob upoštevanju specifične izhodiščne situacije šole oz. šolskega grozda, šolskega okolja (vključno s kulturnimi dobrinami avtohtonih narodnih skupnosti v Avstriji), individualnih pogojev učenja učenk in učencev ter šolskega profila in šolskega razvojnega načrta.

Cilji in predpisi učnega načrta se tako prenesejo v obliki preverljivih in jasnih kakovostnih zahtev na poučevanje ter razvojne in usklajevalne dosežke celotne šole (vklj. z medpredmetnimi učnimi okolji) na lastno posamezno šolo/šolski grozd. Kakovostne zahteve, ki se razvijejo, so tudi osnova za (samo-) evalvacijo glede doseganja teh zahtev.

2. Svobodna področja, ki jih oblikuje šola

Kako oblikujemo svobodna področja na šoli, pridelamo in dogovorimo v demokratičnem procesu z vključitvijo vseh šolskih partnerjev, po smernicah kvalitetnega okvira za šole. Pogoj za realizacijo šolskoavtonomnih določil učnega načrta je posvetovanje ali sklepanje v šolskem forumu oz. razrednem forumu vsakokratne ljudske šole po zakonskih predpisih.

Vsebinske in tematske ponudbe in kompetence, po katerih stremimo, je treba uskladiti z izobraževalno nalogo ljudske šole ter z ohranitvijo prestopnih možnosti v oblike nadaljevalnih šol.

V smislu izboljšanja tujejezične kompetence je mogoče izvajati „Content and Language Integrated Learning – CLIL“. Pod pojmom „Content and Language Integrated Learning“ se razume raba tujega jezika za integrativno posredovanje učnih vsebin in jezikovnih kompetenc zunaj pouka tujega jezika. Pri tem je treba zagotoviti, da tudi v učnem jeziku pravilno usvojimo strokovni jezik vsakokratnega učnega predmeta. Od te ureditve izvzeti so učni jezik in tuji jeziki.

Pri skupnem vodenju šolskih stopenj na osnovni stopnji I je mogoče po § 13 odst. 1 Zakona o šolski organizaciji dodatno dodeliti ustrezno izobraženo učiteljico oz. učitelja za otroke, ki še niso zreli za šolo. Isto velja v razredih, v katerih poučujemo otroke s potrebo po posebnopedagoškem pospeševanju, ali za redne učenke in učence z drugim prvim jezikom kakor nemščino, pri katerih ugotovimo nadaljnja potreba pospeševanja v učnem jeziku. Če se zaradi prenizkega števila učenk oz. učencev združi več

šolskih stopenj v enem razredu, lahko dovoli pristojna šolska oblast po prošnji vodje šole za ločeno poučevanje obveznih predmetov „Nemščina“ in „Matematika“ do skupaj 5,5 tedenske ure.

Učni predmeti z eno uro na teden lahko poučujemo z dvema urama v vsakem drugem tednu med celim učnim letom.

3. Zvišanje oz. znižanje obsega ur obveznih predmetov

Med šolskoavtonomnimi možnostmi oblikovanja je mogoče na 1. do 4. šolski stopnji ljudske šole zvišati oz. znižati število letnih tedenskih ur na področju obveznih predmetov za skupaj največ štiri ure.

Skupno število ur v obveznem predmetu Gibanje in šport v obsegu desetih letnih tedenskih ur se ne sme podkoračiti. Popolna opustitev kakega učnega predmeta na šolski stopnji ni dopustna. Skupno število ur v višini 90 tedenskih ur se ne sme preseči.

Če se za dani učni predmet šolskoavtonomno zviša oz. zniža obseg ur v primerjavi s subsidiarnim predmetnikom, je treba vsekakor ustrezno dopolniti oz. skrajšati „Kompetenčne opise in uporabna področja, učno snov“ in po potrebi „Izobraževalno in učno nalogo“ ter „Didaktična načela“. Pri širitvi učne ponudbe znotraj danih učnih predmetov naj gre za poglobitveno širitev, ki upošteva posebne interese in nadarjenosti učenk in učencev in ne sme prezgodaj obsegati izobraževalnih vsebin drugih oblik šol na bistvenih področjih.

4. Dolžina učne enote

Dolžina učne enote v ljudski šoli naj se ravna predvsem po zmožnostih koncentracije in učenja otrok in je odvisna od vsakokratne naloge in tematskega področja. Zato se na splošno ni treba – z izjemo prostorsko oz. osebno vezanega pouka (npr. Gibanje in šport, Tehnika in oblikovanje) – orientirati po šolskoorganizacijski časovni enoti „učne ure“, pri čemer je treba pomisliti na to, da je treba upoštevati v predmetniku določeno skupno število ur. V urniku je treba vsekakor izkazati prostorsko in osebno vezane učne ure. Druge učne enote učnega dne je mogoče izkazati pod skupnim poimenovanjem (celostni pouk). Poleg tega je načelno treba poskrbeti za ustrezno mero dnevnega gibalnega časa za učenke in učence.

Obvezna vaja „Živi tuji jezik“ se poučuje integrativno, tj. v krajših enotah medpredmetno v obsegu po 32 letnih ur na 1. in 2. šolski stopnji. Obvezna vaja „Prometna in mobilnostna izobrazba“ se poučuje integrativno na vsaki šolski stopnji v obsegu po deset letnih ur.

5. Predšolska stopnja

Pri obveznih vajah je treba prilagodljivo oblikovati učna okolja za vse otroke in individualne pospeševalne ukrepe. Paziti moramo na menjavanje učnih področij in socialnih oblik, individualnih in socialnih učnih časov ter dela in odmorov, prav tako na izravnavanje kognitivne, afektivne in psihomotorične učne dimenzije. Pri dolžini učnih faz je treba upoštevati vidike obremenljivosti in oblikovanih dob oddiha.

V prvi vrsti je treba predvidevati aktivnosti v majhnih skupinah; te podpirajo aktiviranje in motiviranje učenk in učencev in omogočajo njihovo individualno pospeševanje. Usmerjeni ukrepi pospeševanja naj ne privedejo do pritiska pri izvedbi in preobremenitve. Natančno opazovanje in razumevanje za kognitivno, fizično, emocionalno in socialno obremenljivost otrok sta pogoj. Domače naloge na tej stopnji niso predvidene.

6. Inkluzivni pouk in pospeševanje učenk in učencev s potrebo po posebnem pedagoškem pospeševanju

V smislu uspevajoče inkluzije sodelujejo vse pri pouku udeležene osebe in izbirajo inkluzivne oblike dela in učenja, ki so zapisane tudi v pospeševalnem konceptu posamezne šole. Ta vsebuje tudi spodbudo za projekte, ki prispevajo k temu, da se odpravljajo ovire in krepi udeležba vseh učenk in učencev.

Pouk učenk in učencev s potrebo po posebnem pedagoškem pospeševanju stremi po učnih ciljih ljudske šole na osnovi zahtev njihovega vsakokratni oviri ustreznega učnega načrta in upoštevanja njihovih individualnih učnih pogojev.

Posebno pedagoško pospeševanje podpira otroke in mlade ljudi s specifično potrebo po pospeševanju pri pridobivanju izobrazbe, ki ustreza njihovim individualnim možnostim, s ciljem šolske in poklicne vključitve, udeležbe v družbi in samostojnega oblikovanja življenja z usvajanjem ključnih kvalifikacij in kompetenc.

7. Šolske naloge

V učnih predmetih Nemščina in Matematika je treba na 4. šolski stopnji pisati po štiri do šest šolskih nalog v šolskem letu. Pri tem je treba zagotoviti, da sta v drugem semestru po najmanj dve šolski nalogi.

Za učenke in učence, ki so prijavljeni k dvojezičnemu pouku, je treba predvideti v učnih predmetih Nemščina in Slovenščina na 4. šolski stopnji po tri šolske naloge in v učnem predmetu Matematika štiri do šest šolskih nalog. Pri tem je treba zagotoviti, da sta v drugem semestru po najmanj dve šolski nalogi.

8. Pospeševalni pouk

Pospeševalni pouk predstavlja enega osnovnih ukrepov v smislu § 19 odst. 3a Zakona o šolskem pouku („sistem zgodnjega opozorila“), da obvarujemo šolskega neuspeha učenke in učence, ki prizadeti ali ogroženi od padca zmogljivosti. Poleg tega predstavlja pospeševalni pouk dodatno učno ponudbo za učenke in učence, ki dobijo že zgodaj v učnem letu v prizadetem učnem predmetu težave.

Usmerjeno pospeševanje predpostavlja natančno in občuteno opazovanje, ob pomoči diagnostičnih orodij. Iz teh opažanj se porajajo hipoteze o razvojnih možnostih in izvajajo ustrezni ukrepi.

Učenke in učenci so obvezani, da obiskujejo pospeševalni pouk, če ugotovi razredna učiteljica/razredni učitelj ali poučujoča učiteljica/poučujoči učitelj, da je pospeševanje potrebno (§ 12 odst. 6 Zakona o šolskem pouku).

Pospeševalni pouk se lahko izvaja ali v za to predvideni pospeševalni uri po predmetniku ali integrativno v pouku. Predvideno trajanje pospeševalnega pouka, obliko pospeševanja in učni predmet, v katerem se pospešuje (Nemščina, Slovenščina in/ali Matematika) je treba zapisati v pospeševalnem konceptu.

Za redne učenke in učence z drugim prvim jezikom kot nemščino je mogoče dodatno k ponudbi pospeševalnega pouka ponuditi poseben pospeševalni pouk v obsegu do šest tedenskih ur. Ta pospeševalni pouk se ravna po dodatku k učnemu načrtu Nemščina kot drugi jezik in ga je mogoče izvajati tako vzporedno k pouku obveznih predmetov ali pa tudi skupaj z njimi. Ob potrebi je dovoljeno celoletno izvajanje tega pospeševalnega pouka. Če obsega ta pouk več kot dve tedenski uri, je mogoče sodelujočim učenkam in učencem skrajšati skupno število tedenskih ur obveznih predmetov za do tri tedenske ure.

9. Oblikovanje prehodov

Pedagoško oblikovanje obdobja vstopa v šolo in izstopa iz šole je posebnega pomena. Prve izkušnje mnogokrat trajno vplivajo na učenke in učence, v času zaključevanja in prehajanja je treba učenke in učence korakoma in usmerjeno pripraviti na nove oblike dela in organizacije.

Da ustvarimo pogoje za čim bolj uspešen prehod, morajo učiteljice in učitelji sodelovati z vzgojnimi upravičenkami in upravičenci. Starše, učenke in učence je treba dodatno seznaniti z nalogami in pogoji različnih vrst šol in jim še posebej na 4. šolski stopnji svetovati glede nadaljnje izobraževalne poti (§ 3 odst. 1 zadnji stavek Zakona o šolski organizaciji).

To sodelovanje podpira:

– skupno svetovanje o ukrepih za najboljše mogoče pospeševanje otroka, na predšolski stopnji s pogledom na celotni otrokov razvoj

- medsebojno seznanjanje in izmenjavanje o oblikah vzgoje v šoli in doma
- informacija staršev o ciljih in oblikovanju pouka ter o individualnem stanju otrokovih dosežkov
- intenzivni stik z vzgojnimi upravičenkami in upravičenci, če potrebuje otrok za opravljanje osnovne stopnje I tri leta: uskladitev pričakovanj in zahtev, izognitev preobremenitvam

Za uspevajoč vstop v šolo in individualno pospeševanje otrok je potrebno in v pomoč sodelovanje učiteljice oz. učitelja z drugimi ustanovami, še posebej vzpostavitev stikov z otroškim vrtcem.

Dragoceno pomoč lahko ponuja šolskopsihološka služba, šolska zdravnica oz. šolski zdravnik in eventualno nadaljnji učiteljice in učitelji, ki poučujejo v razredu, ter po potrebi oddelek strokovnega področja za inkluzijo, diverzitetu in posebno pedagogiko na Izobraževalni direkciji itd. Tudi stalni stiki s predhodnimi in nadaljevalnimi izobraževalnimi ustanovami zagotavljajo čim bolj uspevajoče prehode.

Prehitri rasti učnih zahtev v času začetka šolanja se je treba prav tako izogibati kakor tudi preveliki oz. prenizki zahtevnosti pri menjavi šolskih stopenj. Za to je treba koristiti oblikovalne možnosti učnega načrta predšolske stopnje in nadaljnjih šolskih stopenj. Stremeti je treba po ustrezni delovni drži, ki jo med drugim označujejo natančnost, skrbnost in vzdržljivost, a tudi vključuje pripravljenost pomagati in obzirnost.

Kot zelo priporočljivi so se izkazali skupni projekti medsebojnega spoznavanja z nadaljevalnimi šolami (npr. poskusni dnevi, šolski prazniki, dnevi odprtih vrat, obiski v oddajajoči oz. sprejemajoči šoli).

10. Odpiranje šole in pouka

Na šolo kot organizacijo vpliva tudi njeno okolje (predel mesta, občina, regija). Upoštevanje teh okolij odpira učne možnosti za učenke in učence ter učiteljice in učitelje.

Možnosti za odpiranje šole navzven obstajajo z vključevanjem obšolskih krajev učenja oz. dopolnitve po učnem načrtu predvidenega pouka, npr. s šolskimi prireditvami ter obšolskimi kooperacijami z drugimi izobraževalnimi ustanovami, podjetji in obrati, socialnimi partnericami in partnerji, zastopstvi delojemalk in delojemalcev, društvi narodnih skupnosti, nevladnimi organizacijami, športnimi društvi ali umetnostnimi in kulturnimi ustanovami. Nazornost, povezanost z vsakdanjikom in primernost starosti so pomembna načela, ki jih velja pri tem upoštevati.

Odpiranje šole navznoter pomeni povabiti v pouk osebe iz okolice šole in zunanje strokovnjakinje in strokovnjake, da posredujejo svoje izkušnje, spretnosti in znanja učenkam in učencem. Vključevanje zunanjih oseb učiteljic in učiteljev ne odvezuje njihove glavne dolžnosti poučevanja in vzgajanja. Navzočnost učiteljic in učiteljev pri pouku se predpostavlja, prav tako naprej izvršujejo pouk (pri- in posprava pouka ter poučevanje z vključevanjem strokovnjakinj in strokovnjakov).

Pri vzgojnem in poučevalnem delu imajo poseben pomen neposredna srečavanja z nemškim in slovenskim jezikom v vsakdanjem življenju (tudi zunaj šolskega poslopja). Pri učenju jezika narodne skupnosti se morejo izkoristiti lokalni resursi pri projektih in kooperacijah z obšolskimi področji (npr. stari starši, starši, društva, vas, mestna četrt, gospodarstvo itd.).

11. Pospeševanje nadarjenosti in nadarjenih

Pospeševanje nadarjenosti, ki vključuje pospeševanje nadarjenih, meri na celostni razvoj osebnosti in uresničitev individualnih potencialov in interesov vseh učenk in učencev kot konkretnih zmožnosti in spretnosti. Pri tem so vključene kognitivno-intelektualne, emocionalno socialne, glasbeno-kreativne in umetnostne ter športne zmožnosti. Poleg ustreznih didaktičnih ukrepov individualiziranja in diferenciranja v vsakdanjem pouku se ta cilj upošteva tudi z organizacijskimi ukrepi. K organizacijskim ukrepom za posebno pospeševanje učenk in učencev z visoko zmogljivostjo in pripravljenostjo zanj štejejo mdr. predčasen vstop v šolo, menjava/preskok šolske stopnje, omogočanje sodelovanja pri natečajih, neobveznih vajah in prostih predmetih ter obšolskih dodatnih ponudb.

12. Oskrbovalni načrt za celodnevne oblike šol (= CDŠ)

V celodnevnik oblikah šol otrok po vsakokratnem načinu ponudbe ne samo poučujemo, temveč poleg tega tudi pospešujemo in oskrbujemo v učnih in prostočasnik fazah. Oskrba v celodnevnik oblikah šol obsega predmetni učni čas, individualni učni čas in prosti čas (vključno s prehrano).

Oskrbo lahko organiziramo tako preprejeno s poukom ali ločeno od njega (od kosila kot popoldanska oskrba oz. ločeno vodena CDŠ). V dvojezičnik šolah **na veljavnostnem območju** manjšinskega šolskega zakona za Koroško se morata uporabljati v času oskrbe nemščina in slovenščina v približno enakem obsegu.

Naloge oskrbe so:

na splošno:

- individualno pospeševanje interesov in nadarjenosti
- socialno učenje, krepitev sožitja in oblikovanje osebnosti
- jezikovno pospeševanje
- pospeševanje branja
- pospeševanje zdravstvene zavesti vklj. z izobraževanjem prehranjevanja
- pospeševanje refleksivnosti o vlogi spolov in diverzitetne kompetence
- pospeševanje zavedanja o trajnostni uporabi virov

učni časi:

- pospeševanje motivacije za učenje
- utrjevanje predelane učne snovi
- podpora pri šolskem uspehu
- navajanje k samostojni organizaciji učenja

prosti čas:

- oddih
- individualni prostori svobode
- motiviranje k telesnemu gibanju – dopolnjujoče gibalne enote
- pospeševanje kreativnosti
- spodbujanje smiselne oblikovanja prostega časa

12.1 Koncept in načrtovanje CDŠ

Medsebojno učinkovanje pouka, učnega in prostega časa ter konkretne ponudbe je treba vsebinsko in organizacijsko-konceptualno uskladiti s srednje- in dolgoročnim načrtovanjem ter zapisati v za posamezno šolo specifičnem konceptu CDŠ. Koncept CDŠ se posreduje Izobraževalnim direktijam, redno prenavlja in preverja. Tako učenke in učence kakor tudi vzgojne upravičenke in upravičence seznanimo z organizacijo in vsebinami ponudb CDŠ.

Med poukom in celodnevnik ponodbami obstaja učenju ustrezna ritmizacija. Kjer je možnost za to, naj bi predvidevali dejavnosti na prostem in tudi oskrbo na dislociranih krajih oskrbe (izleti in ekskurzije). Šola sodeluje pri oblikovanju oskrbe z obšolskimi partnericami in partnerji.

Glede učnik ciljev, ki naj se dosežejo, in učnega napredka posameznih učnik in učencev ter glede količine in kakovosti nalog iz pouka (npr. domače vaje) se pedagoginje in pedagogi poučevalnega dela in pedagoginje in pedagogi oskrbovalnega dela redno izmenjujejo. Pomemben prispevek k pedagoški diagnostiki je s tem lahko redno usklajevanje o otrokovih razvojnih in učnik napredkih, ki jih zaznava oskrbovalna oseba, z zaznavami vzgojnih upravičenk in upravičencev.

12.2 Učni časi

Učni časi služijo utrjevanju in pospeševanju poučevanega v pouku (npr. z domačimi vajami) ter individualnemu pospeševanju učenk in učencev, ne pa obdelavi novih učnih vsebin. Oblikovati jih je treba strukturirano. Učna oskrba prevzema nalogo podpiranja in ne nadoknadenja pouka.

Učenke in učenci naj se usposobijo, da samoodgovorno opravljajo individualno učno delo. V smislu individualne oskrbe je treba izvajati notranje diferenciranje in pogosto delati v majhnih skupinah ali v fazah posamičnega dela, predvsem če se skupaj oskrbujejo učenke in učenci iz različnih razredov.

Naloge iz poučevalnega dela (domače vaje) je treba načelno v dogovoru med pedagoginjami in pedagogi poučevalnega dela in temi oskrbovalnega dela (učni čas) dati tako, da jih je po možnosti mogoče opraviti med učnim časom.

Predmetni učni čas

- Predmetni učni čas obsega tedensko dve do štiri ure. V šolski avtonomiji je mogoča drugačna določitev, pri čemer naj ne bi predvidevali več ur na en dan.
- V predmetnem učnem času je treba z ustreznimi vajami utrditi obdelano učno snov. Nove učne snovi se ne sme obdelati.
- V smislu individualiziranja je treba dati prednost odprtim oblikam dela z usmerjeno sestavljenimi paketi nalog.

Podpora pedagoginj in pedagogov sme obsegati samo to da ostaja opravilo dane naloge samostojno delo učenke in učenca. Dati je treba pripravljene učne spodbude za poglobljanje in pospeševanje specifičnih interesov in nadarjenosti.

Individualni učni čas

- Individualni učni čas obsega tedensko štiri ure. V šolski avtonomiji je mogoča drugačna določitev.
- V središču individualnega učnega časa je samostojno poglobljanje tem in danih nalog.
- Oskrbovalne pedagoginje in pedagogi na najboljši mogoči način individualne učne podpore spremljajo vsako učenko in vsakega učenca v individualnem učnem času.
- S posredovanjem učnih tehnik podpirajo učenke in učence pri tem, da učinkovito oblikujejo samostojno učenje (opravljanje danih nalog iz pouka, kot npr. domače vaje, ponavljanje učne snovi, priprava na preverjanja itd.).

Organizacija in struktura učnega časa naj pospešuje samostojno učenje, pri čemer podpiramo učenke in učence po potrebi. Da zagotovimo namerno individualno učno podporo in pospeševanje, je treba izvajati primerne ukrepe. Le-ti se usklajujejo med pedagoginjami in pedagogi poučevalnega dela in temu oskrbovalnega dela oz., če je tako, z vzgojiteljicami in vzgojitelji za učno pomoč.

Šolskoavtonomno oblikovanje predmetnih in individualnih učnih časov

S šolskoavtonomnimi določili učnega načrta je mogoče določiti obseg predmetnega učnega časa in individualnega učnega časa z upoštevanjem danosti glede pedagogike, prostora in opreme po spodaj navedeni tabeli. Če zaradi pomanjkanja potrebnega osebja ni mogoče predvideti individualnega učnega časa v obsegu vsaj dveh tedenskih ur, je treba namesto individualnega učnega časa določiti predmetni učni čas s petimi tedenskimi urami.

učni časi	tedenske ure			
predmetni učni čas	1	2	3	4
individualni učni čas	8	6	4	2

12.3 Prosti čas

V delu prostega časa se je treba bolj posvetiti individualnim interesom in nadarjenostim učenk in učencev. Ponudbo različnih dejavnosti je treba sestaviti z vključevanjem in sooblikovanjem učenk in učencev. Če to dopuščajo okvirni pogoji, naj ponudimo izbirne možnosti, da omogočamo odločitve, ki se ravnajo po potrebah.

Upoštevati je treba faze oddiha in prostore svobodnega samoodločnega načrtovanja učenk in učencev. Predvidevati je treba gibanje na prostem in individualne možnosti umika. Projekti se lahko organizirajo ob ohranitvi časovnih enot prek učnega in prostega časa. Del prostega časa je kosilo s ponudbo prehrane, ki je starosti primerna, zdrava, po možnosti regionalna in biološka. V tem času oskrbe je treba upoštevati vidike pedagoške prehranjevanja.

ŠESTI DEL PREDMETNIKI

Skupno število tedenskih ur in obseg ur obveznih predmetov, obveznih vaj, pospeševalnega pouka, prostih predmetov in neobveznih vaj

a) Predmetnik predšolske stopnje

Verbindliche Übungen ¹ /Obvezne vaje	Klasse/Razred
Religion/Verouk	2
Sprachen²/Jeziki	
Sprache und Sprechen, Vorbereitung auf Lesen und Schreiben/Jezik	3,5 in govor, priprava na branje in pisanje
Mathematik, Naturwissenschaften, Wirtschaft und Gesellschaft/Matematika, naravoslovje, gospodarstvo in družba	
Mathematische Früherziehung/Matematična predvzgoja	2
Sachbegegnung/Srečanje s stvarnim svetom	1,5
Musik, Kunst und Kreativität/Glasba, umetnost in kreativnost	
Singen und Musizieren/Petje in muziciranje	1,5
Kunst und Gestaltung/Umetnost in likovno snovanje	1
Werkerziehung/Ročno delo	1
Verkehrs- und Mobilitätsbildung/Prometna in mobilnostna vzgoja	0,5
Rhythmisch-musikalische Erziehung/Ritmično-glasbena vzgoja	1
Spiel/Igra	1
Gesundheit und Bewegung/Zdravje in gibanje	
Bewegung und Sport/Gibanje in šport	5
Gesamtwochenstundenzahl/Skupno število ur	20
Förderunterricht ³ /Pospeševalni pouk	

¹ V predmetniku za posamezne obvezne vaje navedene tedenske ure je treba razumeti kot merilo in jih je mogoče po potrebi zvišati ali znižati, pri čemer nobena obvezna vaja ne sme odpasti v celoti. Znižanje obsega ur obvezne vaje Verouk ni dopustno. Skupno število tedenskih ur se ne sme prekoračiti. Razdelitev na manjše in medpredmetne učne sekvence je mogoča. Spremembe, ki naj preprečijo

organizacijske težave pri skupnem vodenju predšolske stopnje s 1. in 2. šolsko stopnjo, določi po čl. I § 4 odst. 4 šolski forum.

2 Na predšolski stopnji je mogoče izvajati v okviru obveznih vaj posebno pospeševanje v prvem jeziku učenk in učencev v obsegu treh tedenskih ur po potrebi vzporedno s poukom oz. v celoti ali delno skupaj z njim.

3 Za pospeševanje glede na menjavo se lahko izvajajo pospeševalne ponudbe, pri čemer se ne sme prekoračiti v predmetniku predvidenega celotnega števila tedenskih ur.

b) Predmetnik 1. do 4. šolske stopnje

Schulstufen und Wochenstunden^{1/} Šolske stopnje in tedenske ure

Pflichtgegenstände/ Obvezni predmeti	1.	2.	3.	4.	Gesamt/ Vsota
Religion/Verouk	2	2	2	2	8
Sprachen/Jeziki					
Deutsch/Nemščina	4-6	4-6	4-6	4-6	16-22
Slowenisch/Slovenščina	3-4	3-4	3-4	3-4	14-16
Lebende Fremdsprache/Živi tuji jezik	x ²	x ²	1	1	2
Mathematik, Naturwissenschaften, Wirtschaft und Gesellschaft/ Matematika, naravoslovje, gospodarstvo in družba					
Mathematik/Matematika	4	4	4	4	16
Sachunterricht/Stvarni pouk	2-3	2-3	2-3	2-3	10-12
Musik, Kunst und Kreativität/Glasba, umetnost in kreativnost					
Musik/Glasba	1	1	1	1	4
Kunst und Gestaltung/ Umetnost in likovno snovanje	1	1	1	1	4
Technik und Design/ Tehnika in oblikovanje	1	1	2	2	6
Gesundheit und Bewegung/Zdravje in gibanje					
Bewegung und Sport/Gibanje in šport	2-3	2-3	2-3	2-3	8-10
Verbindliche Übungen/Obvezne vaje					
Lebende Fremdsprache/Živi tuji jezik	x ²	x ²			
Verkehrs- und Mobilitätsbildung/Prometna in mobilnostna vzgoja	x ³	x ³	x ³	x ³	
Gesamtwochenstundenzahl/Skupno število ur	20–23	20–23	22–25	22– 25	90

Förderunterricht⁴/Pospesovalni pouk	1	1	1	1	
Förderunterricht Slowenisch⁵/Pospesovalni pouk slovenščine	1	1	1	1	

- 1 Na 1. do 4. šolski stopnji ljudske šole je mogoče na področju obveznih predmetov in obveznih vaj zvišati oz. znižati tedenske ure na vsaki šolski stopnji za največ eno tedensko uro, skupaj največ štiri tedenske ure. Znižanje obsega ur v obveznem predmetu Verouk ni dopustno. Popolno črtanje kakega obveznega predmeta na posamezni šolski stopnji ni dopustno. Skupni obseg 90 tedenskih ur se ne sme prekoračiti.
- 2 Oznaka x^2 pri obvezni vaji „Živi tuji jezik“ pomeni, da se mora ta poučevati na osnovni stopnji I z 32 letnimi urami integrativno. To je treba upoštevati v okviru skupnega števila tedenskih ur za učne predmete, ki je na voljo, skupno število tedenskih ur se s tem ne spremeni.
- 3 Oznaka x^3 je navedena pri obvezni vaji „Prometna in mobilnostna izobrazba“. To pomeni: na vseh štirih šolskih stopnjah je treba upoštevati „Prometno in mobilnostno izobrazbo“ s po desetimi letnimi urami integrativno, v okviru skupnega števila tedenskih ur za obvezne predmete, ki je na voljo. Skupno število tedenskih ur se s tem ne spremeni.
- 4 Pospesovalni pouk v osnovni šoli je treba ponuditi kot čezpredmetni pouk v učnem letu in razredu po potrebi, za učenke oz. učence, ki potrebujejo dodatno učno ponudbo. Ta pospeševalni pouk se lahko izvaja dodatno ali integrativno. Pri učiteljičini oz. učiteljevi ugotovitvi potrebe po pospeševanju po § 12 odst. 6 Zakona o šolskem pouku je treba v pisnem pospeševalnem konceptu navesti predvideno dolžino (dolžino tečaja) pospeševalnega pouka, način pospeševanja in učni predmet, na katerega se nanaša pospeševanje („Deutsch / Nemščina“ in/ali „Mathematik / Matematika“).
- 5 Po § 16a č 4 Manjšinskega šolskega zakona za Koroško je treba v povezavi s § 12 odst. 6 Zakona o šolskem pouku za k dvojezičnemu pouku prijaviteljne učenke in učence, katerih znanje slovenskega jezika ni dovoljšne, ponuditi pospeševalni pouk v slovenščini.

Neobvezne vaje

1. Ermächtigung für schulautonome Lehrplanbestimmungen¹/Opolnomočenje za šolskoavtonomna določila učnega načrta:

Chorgesang/Zborovsko petje	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Spielmusik/Instrumentalna glasba	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Bewegung und Sport/Gibanje in šport	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Darstellendes Spiel/Odrska igra	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Musikalisches Gestalten/Glasbeno snovanje	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Bildnerisches Gestalten/Likovno snovanje	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Lebende Fremdsprache/Živi tuji jezik	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2
Interessens- und Begabungsförderung/Pospesevanje interesov in nadarjenosti	(1)–2	(1)–2	(1)–2	(1)–2

Erstsprachenunterricht/Pouk prvega jezika	2–6	2–6	2–6	2–6
2. Soweit keine schulautonomen Lehrplanbestimmungen bestehen/Če ni šolskoavtonomnih določil učnega načrta:				
Chorgesang/Zborovsko petje	2	2	2	2
Spielmusik/Instrumentalna glasba	1	1	1	1
Bewegung und Sport/Gibanje in šport	2	2	2	2
Darstellendes Spiel/Odrska igra	1	1	1	1
Musikalisches Gestalten/Glasbeno snovanje	2	2	2	2
Bildnerisches Gestalten/Likovno snovanje	2	2	2	2
Lebende Fremdsprache/Živi tuji jezik	–	–	1	1
Interessen- und Begabungsförderung/Pospeševanje interesov in nadarjenosti	2	2	2	2
Erstsprachenunterricht/Pouk prvega jezika	2–6	2–6	2–6	2–6

1 V smislu prilagodljive organizacije se lahko izvajajo neobvezne vaje pri šolskoavtonomnih določilih učnega načrta v bloku ali v enakem obsegu tedenskih ur skozi vse učno leto. „(1)“ pomeni, da je mogoče izvajati neobvezno vajo tudi z manj kot celo tedensko uro.

Opombe k predmetniku 1. do 4. šolske stopnje

V ljudskih šolah (ljudskošolskih razredih, ljudskošolskih oddelkih) z nemškim in slovenskim učnim jezikom se morata v osnovni šoli uporabljati nemški in slovenski jezik v vseh učnih predmetih v približno enakem obsegu.

SEDMI DEL

UČNI NAČRTI ZA VEROUK (objava po § 2 odst. 2 Zakona o verouku)

Naslednji učni načrti se smiselno izvajajo po merilu, da se uresničujejo vsakokratna določila za osnovno šolo oz. za predšolsko stopnjo in 1. do 4. šolsko stopnjo:

1. Katoliški verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 571/2003 v veljavni obliki.

2. Evangeličanski verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 395/2019 v veljavni obliki.

3. Starokatoliški verouk

Gl. objavo v ZZL. št. 63/1989.

4. Islamski verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 234/2011 v veljavni obliki.

5. Izraelitski verouk

Gl. objavo v ZZL. št. 88/1985 v veljavni obliki.

6. Novoapostolski verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 108/2016 v veljavni obliki.

7. Verouk Cerkve Jezusa Kristusa svetih iz poslednjih dni

Gl. objavo v ZZL. št. 239/1988 v veljavni obliki.

8. Orientalsko-pravoslavni verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 201/2004 v veljavni obliki.

9. Grško-orientalski (pravoslavni) verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 243/2010 v veljavni obliki.

10. Budistični verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 241/2008 v veljavni obliki.

11. Alevitski verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 14/2014 v veljavni obliki.

12. Svobodnocerkveni verouk

Gl. objavo v ZZL. II št. 194/2014 v veljavni obliki.

OSMI DEL

UČNI NAČRTI POSAMEZNIH OBVEZNIH VAJ PREDŠOLSKE STOPNJE

Za obvezne vaje predšolske stopnje veljajo določila vsakokratnega učnega načrta ljudske šole, ZZL. št. 134/1963, osmi del, z merilom, da je treba poučevati ustrezno predznanju otrok po možnosti v približno enakem obsegu v slovenskem in nemškem jeziku.

DEVETI DEL

UČNI NAČRTI POSAMEZNIH UČNIH PREDMETOV (1. DO 4. ŠOLSKA STOPNJA)

Za učne predmete Nemščina, Živi tuji jezik, Matematika, Stvarni pouk, Glasba, Umetnost in likovno snovanje, Tehnika in oblikovanje ter Gibanje in šport veljajo določila vsakokratnega učnega načrta ljudske šole, deveti del, z merilom, da je treba poučevati (z izjemo Nemščine) ustrezno predznanju otrok po možnosti v približno enakem obsegu v slovenskem in nemškem jeziku.

SLOVENŠČINA

Izobraževalna in učna naloga (1. do 4. šolska stopnja):

Jezik je pomembno orodje za usvajanje sveta in kulture in merodajen za razvoj identitete. Pouk slovenščine, jezika narodne skupnosti, na Koroškem ima na primarni stopnji cilj, da razvije osnovno zmožnost jezikovnega sporazumevanja, ki se pridobiva in preizkuša v življenjskih, otroku primernih in kognitivno spodbudnih položajih. Slovenščina je lahko za posamezno učenko in posameznega učenca prvi ali drugi jezik ali jezik okolja. Ta različna jezikovna izhodišča in krajevne jezikovne danosti je treba upoštevati. Učenke in učence vodimo pazljivo in do njih spoštljivo k pravilnemu standardnemu in izobraževalnemu jeziku.

Učenke in učence podpiramo pri razvijanju jezikovne kompetence in jezikovnega zavedanja ter v njihovi individualni dvo- in večjezičnosti in medkulturni kompetenci.

Pouk slovenščine naj vzbuja veselje do učenja jezikov, spodbuja k rabi jezika in spravlja v zavest vrednoto dvo- in večjezičnosti.

Sistematsko grajenje kompetenc v standardnem in izobraževalnem jeziku¹⁰ (ustno in pisno) je v središču pouka slovenščine in ga je treba videti v povezavi z drugimi predmeti dvojezičnega pouka.

Didaktična načela (1. do 4. šolska stopnja):

Štiri kompetenčna področja Slušno razumevanje/Govorno sporočanje, Bralno razumevanje, Pisno sporočanje in Pisanje (Pravopis)/Spoznavanje jezika kot sistema je treba posredovati povezana drugo z drugim. Ustna in pisna sporočanja zmožnost učenk in učencev se razvija z diferenciranim poukom in kulturo raznolikih nalog v smeri razumljive komunikacije, katere uspelost ima prednost pred rabo jezika brez napak.

Pridobivanje osnovne bralne sposobnosti omogoča učenkam in učencem, da berejo oz. glasno berejo starosti primerna besedila skoraj brez napak in tekoče. V začetniškem pouku podpirajo raznolike metode učenje branja, kot npr. optična pomagala, besedne piramide, bralne stopničke, besedne kače, besedne domine, besedni spomin ali bralne pahljače. Bralna sposobnost in bralna motivacija oblikujeta skupaj osnovo za to, da razvijejo učenke in učenci veselje do branja in da se le-to ohranja. Tako lahko dosega stalno napredovanje bralnih spretnosti in oblikujejo stabilni lastni bralni koncept.

Pri pisnem sporočanju je v središču proces pisanja. Načrtovanje, oblikovanje in obdelava besedil z različnimi nameni pisanja se razvija postopno s strategijami kot ubesedovanjem slik in nizov slik ali dopolnjevanjem/črtanjem besed in stavkov. Usvajanje pravopisa podpirajo primerne pravopisne strategije in tehnike vaj.

S konstruktivnim, kreativnim in kritičnim ravnanjem z mediji nabirajo učenke in učenci izkušnje pri sporazumevanju in razmišljanju o jeziku. Digitalne medije in ponudbe uporabljajo kot vir informacij in za oblikovanje lastnih besedil ter razmišljajo o njih.¹⁰

Raznolike metode in gradiva omogočajo ukvarjanje s pristnimi jezikovnimi zgledi in individualizirano učenje (npr. jezikovne, gibalne igre, igre vlog, dramska/gledališka pedagogika, otroške knjige, video in slušni (kratki) posnetki, nadaljnji avdiovizualni in digitalni mediji). Učna oseba zavzema pri tem kot jezikovni zgled odločilno vlogo. Ob raznoliko spremenljivih delovnih in socialnih oblikah uporabljajo učenke in učenci slovenščino v zanje vsebinsko pomenljivih položajih in okoljih. Raba jezikovnega portfelja jih podpira pri razmišljanju o njihovem napredovanju pri učenju jezika.

Učni načrt navezuje na te prečne teme: Medkulturna izobrazba izobrazba⁵, Politična izobrazba⁷, Jezikovna izobrazba in branje¹⁰, Prometna in mobilnostna izobrazba¹²

Centralni predmetni koncepti (1. do 4. šolska stopnja):

Vsebinska zasnova predmeta Slovenščina se ravna po centralnih predmetnih konceptih Komunikacija in učinkovanje, Norma in spreminjanje, Vsebina in oblika ter Diverziteteta in identiteta. V svoji celoti oblikujejo osnovne vidike konceptualnega vedenja za pouk slovenščine in predstavljajo nadrejeni orientacijski okvir za izbor uporabnih področij in z njimi povezane kompetence.

Komunikacija in učinkovanje

vključujejo uspešno, naslovnici in naslovniku primerno in ciljno naravnano interakcijo v različnih sporazumevalnih položajih z upoštevanjem sobesedila in odnosa ter razmišljanja o njih.

Norma in spreminjanje

označujeta jezik kot sistem znakov, ki je podvržen pravilom. Učenke in učenci poznajo različne jezikovne sisteme (npr. prve jezike, jezike okolja, pogovorne jezike, izobraževalne jezike, slikovne jezike, tuje jezike) in jih lahko primerjajo med seboj. Vejo, da na jezikovne norme vplivajo družbene spremembe in da se stalno razvijajo.

Vsebina in oblika

si ogledujeta skupno igro jezikovnih struktur in vsebinskih nalog in načinov učinkovanja jezika (npr. funkcija prikazovanja, izražanja, pozivanja). Vsebinsko učenje in postopno usvajanje jezikovnih struktur sta povezani drugo z drugim.

Diverziteta in identiteta

se nanašata na celostno in obširno jezikovno izobrazbo in branje, ki priznava, da oblikuje identiteto celotni človekov repertoar z upoštevanjem povezave kognitivnega, socialnega, jezikovnega in kulturnega razvoja, in podpira njegov razvoj. Jezikovni pouk opogumlja učenke in učence, da se znajdejo večjezično gibčno, strpno in spoštljivo v globalizirani, večjezični kulturi in družbi.⁷

Kompetenčni model in kompetenčna področja (1. do 4. šolska stopnja):

Pouk slovenščine se ravna po učnem načrtu za nemščino, po Skupnem evropskem referenčnem okviru za jezike Evropskega sveta in po regionalnem kompetenčnem modelu „Kompetenčnih opisnikov za učni predmet Slovenščina“ na Koroškem. Kompetence, ki naj bi jih usvojili, se razdelijo na štiri kompetenčna področja

- poslušanje/govorjenje,
- branje,
- pisno sporočanje in
- pisanje (pravopis)/spoznavanje jezika.

Kompetenčna področja so tesno povezana drugo z drugim, se medsebojno pogojujejo, so skupaj s centralnimi predmetnimi koncepti jedro učnega predmeta in se postopno usvajajo v sinergiji s poukom nemščine.

Področje **poslušanja/govorjenja** je temeljni pogoj za razvoj govorenja in se osredotoči na zaznavanje posameznih glasov, besed, besednih skupin in razumevanje sporočil v enostavnih jezikovnih položajih iz vsakdanjika. Govorjenje se razdeli na monološko in dialoško govorenje (pogovarjanje). Vodi od enostavnih, kratkih sporočil do sposobnosti dajanja kratkih informacij in oblikovanja enostavnega pogovora.

Branje je osnova za vseživljenjsko učenje v smislu reflektivne osnovne izobrazbe. Obsega razumevanje na ravni besede, stavka in besedila ter odkrivanje informacij in vsebin v enostavnih besedilih različnih dolžin in sega od globalnega razumevanja do razumevanja podrobnosti.

Pisno sporočanje obsega sposobnost, da se ustno pripovedovane vsebine prenesejo v slikovno in pisno obliko, širi pisna kompetenca – izhajajoče iz besed, delov stavkov in stavkov – na pisanje besedil in uporablja prve strategije pisanja za obdelavo in predelavo besedil.

Področje **pisanja (pravopisa)/spoznavanja jezika** obsega opismenjevanje, trajno obvladovanje omejenega pisnega besedja ter osnovne vpoglede v funkcijo in strukturo slovenskega jezika. S primerjavami nemščine in slovenščine se spravlja v zavest podobnosti in razlike in izpostavlja njuna vloga v dvojezični komunikaciji.

Kompetenčni opisi in uporabna področja, učna snov (1. do 4. šolska stopnja):

Učenke in učenci usvojijo v nadaljevanju opisane kompetenčne cilje postopoma in ob upoštevanju njihovega jezikovnega predznanja in njihovega individualnega jezikovnega in učnega stanja.

Uporabna področja so vsebinsko povezana z osrednjimi predmetnimi koncepti in kompetenčnimi področji, podpirajo usvajanje kompetenc, treba jih je obvezno udejanjiti in samoodgovorno oblikovati. Naloga učne osebe je, s katerimi temami obdelava uporabna področja.

1. šolska stopnja:

Kompetenčno področje Poslušanje/govorjenje

Učenke in učenci znajo

- pozorno poslušati in postopno na osnovi starosti primerne besedja izrazito in glasovno pravilno govoriti.
- povedati, kar želijo, druge poslušati in jezikovno primerno sodelovati pri krajših pogovorih o vsakdanjih temah.

Kompetenčno področje Branje

Učenke in učenci znajo

- z navodilom brati in razumeti enostavne besedne zloge, besede, skupine besed, stavke in kratka besedila.
- ob poslušanju glasnega branja beroče slediti starosti primernim besedilom v primernem časovnem obsegu.
- dojeti enostavne poteke in povezave iz (njim glasno) prebranih enostavnih besedil.

Kompetenčno področje Pisno sporočanje

Učenke in učenci znajo

- izhajajoče iz ustnega pripovedovanja slikovno ali pisno udejanjiti svojo željo po sporočanju in uporabiti enostavne (po potrebi tudi dane) stavčne vzorce.
- napisati besede in kratke stavke in jih ob potrebi po navodilu popraviti.

Kompetenčno področje Pisanje (pravopis)/Spoznavanje jezika

Učenke in učenci znajo

- celostno spoznati, razlikovati in grafomotorično udejanjiti obdelane znake in oblike, glasove in črke.
- slušno, vizualno in govornomotorično razčleniti besede obdelanega besedja in jih ob glasnem izgovarjanju pravilno napisati – vedno bolj tudi besede z manj jasno določitvijo glasu in črke.
- opaziti razlike v govorjenem in zapisanem jeziku na ravni glasov, črk, besed in stavkov ter spoznati stavke kot smiselno enoto.¹⁰

Uporabna področja

- igrivo preizkušanje jezikovnih položajev z igrami vlog, dialogi, avdiovizualnimi in digitalnimi mediji
- skupno oblikovanje skupinskih in pogovornih pravil in razmišljanje o njih, razmišljujoče zaznavati sporazumevalna dejanja, jih razumeti in nenasilno udejanjiti^{5, 7, 10}
- ustno in pisno preizkušanje na področju fonološkega zavedanja (glasovne posebnosti, primerjava zvočnih in pisnih podob ter akustično razčlenjevanje besed (ploskanje zlogov idr.)
- vaje (prepisovanja) pisanja črk, enostavnih besed in stavčnih struktur
- raznolike vaje za skupno izgovarjanje glasov, pomnjenje in podajanje črkovnih skupin, besed in stavkov
- kreativno, dejavnostno in produkcijsko naravnano obdelovanje izbranih književnih besedil (izštevanke, rime, pesmi) za širjenje besedja ob vodenem praktičnem delovanju in aktivni rabi čutov
- udejanjenje določenih dejanj s pomočjo enostavnih stvarnih in uporabnih besedil
- povodi za pisanje, ki izhajajo iz slikovnih predstavitev in prvih besed ali ustno pripovedovanega ob upoštevanju motivacije za pisanje in individualnih pogojev

2. šolska stopnja:

Kompetenčno področje Poslušanje/Govorjenje

Učenke in učenci znajo

- povedati, kar želijo, ob uporabi ponujene govorne in jezikovne pomoči, druge pozorno poslušati in se udeleževati enostavnih pogovornih položajev ob upoštevanju dogovorjenih pravil.
- z vedno večjo prepričljivostjo na osnovi starosti primerne besedja razločno, izrazito in k zbornemu jeziku naravnano govoriti in vedno bolj uporabljati normirane jezikovne vzorce v vsakdanjih govornih položajih.

Kompetenčno področje Branje

Učenke in učenci znajo

- vedno bolj samostojno brati in razumeti besede, skupine besed, stavke in kratka besedila ter poiskati v starosti primernih (tudi njim glasno prebranih) besedilih s konkretno pomočjo (npr slike, sezname besed) poiskati vsebine, povedati svoje mnenje o njih in izpeljati enostavne sklepe.
- dojeti in obnoviti enostavne poteke dogajanja in povezave v (glasno) prebranih enostavnih besedilih.

Kompetenčno področje Pisno sporočanje

Učenke in učenci znajo

- izhajajoče iz ustnega pripovedovanja udejanjiti z enostavnimi skupinami besed, stavki ali kratkimi besedili željo po sporočanju ter uporabljati enostavne stavčne vzorce glede na situacijo.
- napisati stavke in kratka besedila in jih po potrebi po navodilu predelati.

Kompetenčno področje Pisanje (pravopis)/Spoznavanje jezika

Učenke in učenci znajo

- prepisati črke in znake v obliki, ki se približuje avstrijski šolski pisavi, jih napisati po predstavi ter pri pisanju kratkih stavkov ali besedil vedno bolj pravilno uporabljati pridelano besedje v pravopisno pravilnem zapisu.
- deliti besede in besedne prvine, spoznavati enostavna določila pravopisa ter opraviti prve vaje urejanja in iskanja s slovarjem.
- oblikovati oz. členiti z enostavnimi deli besed primerne besede, spreminjati besede in njihove oblike z deli besed in spoznavati pomenske razlike ter zbirati besede, ki spadajo k besednemu korenu.
- spoznavati spremembo pomena kakega stavka s pomočjo stavčnih melodij in z uporabo ustreznih končnih ločil, razumeti najpomembnejše besedne vrste v njihovi funkciji, iz besed sestavljati in dopolnjevati skladenjsko pravilne stavke ter pridobivati razumevanje za časovne oblike v naravnih položajih in besedilih.

Uporabna področja

- igrivo preizkušanje govornih položajev v igrah govorjenja, z jezikom in vlogami ob upoštevanju naglaševanja, mimike in gestike⁵
- oblikovanje pravil za skupino in za pogovore in razmišljanje o njih ter nenasilno oblikovanje sporazumevalnih dejanj⁷
- ustno preizkušanje na področju fonološkega zavedanja (zlogovanje, rimane besede idr.)
- izvajanje določenih dejanj s pomočjo stvarnih in uporabnih besedil

- kreativna, na dejanje in produkcijo naravnana obdelava izbranih književnih besedil (otroška književnost) za širjenje besedja z vodenim praktičnim delom in aktivno rabo v smislu gledališko-pedagoških vaj idr.
- koriščenje povodov za pisanje, izhajajoče iz slikovnih predstavitev in prvih besed ali ustno pripovedovanega, z upoštevanjem motivacije za pisanje in individualnih pogojev
- vodeno (kreativno) pisanje (nakupovalni sezname, telefonski zapis, dnevnik, besedila v oblakih idr.)
- vaje urejanja in iskanja po abecedi; razčlenjevanje/segmentiranje, odkrivanje podobnosti, sestavljanje, razdeljevanje in pogosto pisanje besed
- skupno razmišljanje o jezikovnih pojavih v izbranih oz. znanih govornih, bralnih in pisnih položajih¹⁰

3. šolska stopnja:

Kompetenčno področje Poslušanje/Govorjenje

Učenke in učenci znajo

- uporabljati v pogovoru govorne in jezikovne oblike ustrezno naslovnici in naslovniku z upoštevanjem neverbalne komunikacije in oblikovati pogovorna pravila, jih upoštevati in zahtevati njihovo upoštevanje.
- govoriti z vedno večjo prepričljivostjo naravnano k standardnemu jeziku ter pri tem uporabljati jezikovne izrazne oblike in enostavne normirane jezikovne vzorce v monoloških in dialoških govornih dejanjih položaju primerno.

Kompetenčno področje Branje

Učenke in učenci znajo

- vedno bolj samostojno brati in razumeti daljša besedila in pri tem uporabljati ob pomoči bralne tehnike in bralne strategije za spoznavanje vsebin prebranih besedil.
- iz besedil prevzeti informacije, jih primerjati in pri tem uporabljati različne vire.

Kompetenčno področje Pisno sporočanje

Učenke in učenci znajo

- zavestno koristiti različne besedilne vzorce o danih ali prostih temah in tako smiselno načrtovati in oblikovati besedila.
- preverjati besedila po določenih vidikih in jih obdelati z analognimi in digitalnimi pripomočki.

Kompetenčno področje Pisanje (pravopis)/Spoznavanje jezika

Učenke in učenci znajo

- koristiti možnost izpeljank in podaljšanja osnove za pravilno pisanje besed in kratkih stavkov na osnovi obdelanega besedja ter uporabljati analoške ali digitalne medije pri iskanju besed kot pomoč pri pravopisu.
- spoznavati funkcijo spreminjanja besedilnih oblik in vedno bolj razlikovati bistvene besedne in stavčne vrste ter časovne oblike.
- preverjati besedila po določenih vidikih in jih obdelati z analognimi in digitalnimi pripomočki.
- primerjati standardni jezik z regionalnim narečjem.¹⁰

Uporabna področja

- pogovarjanje in obdelovanje tem iz vsakdanjika učenk in učencev^{5, 7, 12}
- igrivo preizkušanje govornih položajev v igrah govorjenja, z jezikom in vlogami; ustno predstavljanje vsebin z upoštevanjem standardnega jezika ter mimike in gestike

- izvajanje določenih dejavnosti s pomočjo stvarnih in uporabnih besedil (medijska izobrazba)
- razčlenjevanje/segmentiranje, izpeljava, odkrivanje podobnosti, razdeljevanje, pogosto pisanje besed
- zamisliti si in oblikovati kratka besedila s pomočjo metodnih orodij (besedni sezname, besedila v oblačkih, miselni vzorec, pomožne formulacije idr.)
- kreativno pisanje z upoštevanjem življenjskega in izkušnjskega sveta učenk in učencev in individualnih interesov za pisanje
- obdelava delov besedila in besedil po določenih merilih
- dejavnostno in produkcijsko naravnano obravnavanje književnih besedil s praktičnim, samodejavnim delovanjem in aktivno uporabo čutov⁷
- skupno razmišljanje o jezikovnih pojavih v konkretnih govornih, bralnih in pisnih položajih z uporabo ustreznih strokovnih izrazov (za besedne in stavčne vrste, časovne oblike)¹⁰

4. šolska stopnja:

Kompetenčno področje Poslušanje/Govorjenje

Učenke in učenci znajo

- poslušati z razumevanjem, pridobivati informacije, razumljivo povpraševati, o čem pripovedovati in pri tem uporabljati pogovorne tehnike in oblikovati pravila za pogovor, jih upoštevati in zahtevati njihovo upoštevanje.
- razumljivo, izrazito in po standardnem in izobraževalnem jeziku naravnano govoriti o obdelanih temah in vsebinah (tudi iz drugih predmetov) ter pri tem uporabljati naučene strokovne izraze v monoloških in dialoških govornih prispevkih.¹⁰

Kompetenčno področje Branje

Učenke in učenci znajo

- brati in razumevati starosti primerna besedila v različnih medijih ter ob pomoči odkrivati pomen neznanih besed iz sobesedila ali z ustreznimi analognimi ali digitalnimi pripomočki.
- odkrivati vsebino besedil s pomočjo bralnih tehnik in bralnih strategij in koristiti informacije iz njih za pridobivanje znanja in širjenje znanja.
- koristiti svojo bralno motivacijo za književna besedila in ob pomoči v njih razumeti informacije oz. jedrne misli, razvijati lastne misli o besedilih in se izmenjavati z drugimi o bralnih interesih in prebranem.

Kompetenčno področje Pisno sporočanje

Učenke in učenci znajo

- koristiti različne namena pisanja o prostih in danih temah ter smiselno načrtovati besedila, ki ustrezajo besedilnim vzorcem, in jih oblikovati z zavestno rabo jezikovnih sredstev in uporabo različnih virov informacij.
- preveriti besedila po določenih vidikih in jih obdelati in popraviti z analognimi in digitalnimi pripomočki.

Kompetenčno področje Pisanje (pravopis)/Spoznavanje jezika

Učenke in učenci znajo

- vedno bolj uporabljati pravila za normam ustrezno pisanje na ravni besed in stavkov, koristiti za pravilno pisanje besed možnost izpeljank in podaljševanja in uporabljati analogne ali digitalne medije pri iskanju besed in pomoči za pravopis.
- spoznavati funkcijo spreminjanja oblik pri besedah in različnih časovnih oblik v stavkih in besedilih, jih ustrezno uporabljati ter razlikovati in poimenovati pomembne besedne, stavčne vrste in stavčne člene.

- zaznavati značilnosti in razlike med vsakdanjim in izobraževalnim jezikov v medpredmetnem kontekstu in razmišljati o njih.¹⁰

Uporabna področja

- pogovarjanje o temah iz vsakdanjika učenk in učencev, njihova obdelava in predstavitev (scenska igra, dialogi)^{5, 7, 12}
- igrivo preizkušanje govornih položajev v igrah govorjenja, z jezikom in vlogami
- predstavljanje vsebin z upoštevanjem standardnega jezika, mimike in gestike
- stvarna in uporabna besedila iz različnih medijev za širjenje znanja
- individualni interesi za pisanje in povodi za pisanje učenk in učencev za vedno bolj samostojno rabo normam ustreznega pisanja (tiralica, opis oseb, vabila idr.)
- obdelava delov besedila in besedil po določenih merilih
- dejavnostno in produkcijsko naravnano ukvarjanje z izbranimi književnimi besedili (regionalnih avtoric in avtorjev)⁷ ter s praktičnim, samodejavnim delovanjem in aktivno uporabo čutov
- razmišljanje ob konkretnih govornih, bralnih in pisnih položajih o jezikovnih pojavih z uporabo ustreznih strokovnih izrazov (za besedne vrste, stavčne člene, stavčne vrste, časovne oblike)¹⁰
- razmišljanje o podobnostih/razlikah jezikov glede izgovarjave, pomena in črk

¹ Izobraževalna, poklicna in življenjska orientacija	² Entrepreneurship Education	³ Promocija/pospeševanje zdravja
⁴ Informatična izobrazba	⁵ Medkulturna izobrazba	⁶ Medijska izobrazba
⁷ Politična izobrazba	⁸ Refleksivna pedagogika o vlogi spolov in enakosti	⁹ Spolna pedagogika
¹⁰ Jezikovna izobrazba in branje	¹¹ Okoljska izobrazba za trajnostni razvoj	¹² Prometna in mobilnostna izobrazba
¹³ Gospodarska, finančna in potrošniška izobrazba		

